

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

En kvalitativ studie av
Ensamkommande flyktingbarns upplevelser

Socionomprogrammet
C-uppsats vårterminen 2009
Författare: Refik Incir
Handledare: Eva Landmèr

FÖRORD

Jag vill tacka de barn och ungdomar som har berättat sina intima känslor, tankar och upplevelser för denna studie.

Jag vill också tacka min handledare, Eva Landmèr, som uppmuntrade mig och har alltid varit tillgängligt vid behov vid skrivandet av denna studie.

Ett stort tack till min arbetskamrat Alf Bengtsson (psykolog på Lärjeholms utredning och motivationshem) och mina vänner Ramiro och Ali för deras värdefulla stöd vid korrigering av språket i denna studie.

Jag vill också tacka alla andra som har på något sätt bidragit att denna studie utfördes.

ABSTRACT

Titel: En kvalitativ studie om ensamkommande flyktingbarns upplevelser

Författare: Refik Incir

Nyckelord: Barn, ensamkommande barn, flykting, asyl.

Ett stort antal barn/ungdomar separeras från sina familjer och skickas bl.a. till Sverige från konfliktdominerade och krigshärjade länder för att barnet ska ha ett tryggt liv och tillvaro.

Syftet med min studie är att beskriva, belysa och analysera den problematik och de svårigheter som uppstår hos ensamkommande flyktingbarn som skickas bland annat till Sverige, av deras föräldrar eller närbekanta, från krigshärjade eller politiskt ostabila länder med förhoppningen att barnet ska garanteras en trygg tillvaro och framtid. Med denna studie vill jag söka svar varför barn skickas ensamma till Sverige, hur dessa mottages, vilka upplevelser de har med sig och hur de upplever sin nya situation. Jag använde mig av den kvalitativa forskningsmetoden.

Resultatet av min studie, i likhet med tidigare forskning, visar att barn som ensamma kommer till Sverige och söker asyl drabbas av psykosomatiska sjukdomar, identitetskonflikter som ett resultat av sina tidigare upplevelser/erfarenheter, separationen från sina föräldrar och närstående samt det nya landet som innebär nya utmaningar.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1. Ensamkommande flyktingbarns situation	2
2.2. Barnsrättigheter	3
2.3. Mottagande av ensamkommande flyktingbarn	4
2.4. Delat ansvar mellan stat och kommuner	5
2.5. Uppehållstillstånd	6
2.6. Avslag på ansökan om asyl	6
2.7. Förförståelse	6
2.8. Problemformulering	7
2.9. syfte och frågeställningar	7
2.9.1. Syfte	7
2.9.2. Frågeställningar	8
2.10. Litteraturstudier	8
2.11. Centrala begrepp	8
3. Tidigare forskning och teoretiska perspektiv	10
3.1. Tidigare forskning	10
3.2. Rotlöshet	12
3.3. Separation	12
3.4. Teoretiska perspektiv	13
4. Metod	19
4.1. Val av metod	19
4.2. Deltagande observationer	19
4.3. Insamling av material	20
4.4. Intervjuer	20
5. Tillvägagångssätt	21
5.1. Urval	22
5.2. Intervjuernas utförande	22
5.3. Avgränsningar	23
5.4. Bortfall	23
6. Etiska aspekter	24
7. Validitet och reliabilitet	24
7.1. Generaliserbarhet	25
8. Resultat och analys	30
8.1. Varför skickas barn från sitt hemland och söker asyl till Sverige?	30
8.2. Hur mottages ensamkommande flyktingbarn i Sverige?	32
8.3. Vilka känslor bär ensamkommande flyktingbarn med sig?	34
8.4. Hur upplever ensamkommande flyktingbarn sin situation i Sverige?	36

9. Slutdiskussion	40
9.1. Vidare forskning	42
Litteraturförteckning	43

1. Inledning

"Vi skrattar och pratar, men här inne (pekar på sitt hjärta) känns det som om man vill dö." (16-årig pojke från Afghanistan) (Brendler-Lindqvist, 2004.sid.1).

För ett tag sedan var jag på ett seminarium som handlade om hur barn, utan föräldrar eller med föräldrar som saknade förmåga av olika skäl att ta hand om sina egna barn, utnyttjades i Sverige. Karl-Eric Bergh, ordförande för föreningen "stulen barndom" föreläste om barn som hamnade i olika fosterhem och utsattes för psykiskt och fysiskt misshandel i Sverige på 50 och 60- talen. Föreningen "stulen barndom" bildades 2006 för att få upprättelse för dem som har bott i fosterhem, barnhem och andra institutioner och utnyttjades.

I somras var jag i Växjö på besök hos en nära vän till mig. Ute på stan träffade jag en annan kamrat som jobbade med ensamkommande flyktingbarn i Alvesta. Hon frågade mig om jag kunde följa med henne till Alvesta och hjälpa med tolkning eftersom jag själv är kurd då där fanns några kurdiska barn som inte kunde prata och förstå svenska.

Med föreläsningen om "stulen barndom" i åtanke och det tolkningsuppdraget i Alvesta förstärktes mitt intresse för utsatta barns situation. Jag funderade på om jag kunde skriva min c-uppsats om utsatta barn, men utan att ha en klar uppfattning vilket område arbetet skulle omfatta.

Nu när det är dags att skriva c-uppsatsen tänker jag på ensamkommande flyktingbarn som en utsatt grupp som jag inte anser uppmärksammas tillräckligt i allmänhet och är ytters utsatta.

Min egen bakgrund som flykting bidrog också vid ämnesvalet.

Eftersom ämnet är så pass stort ville jag koncentrera mig på dessa barns "upplevelser" i sin nya situation, som ensamkommande flyktingbarn i Sverige.

Varje år avskiljs, separeras ett stort antal barn och ungdomar från sina hemländer, familjer och föräldrar och skickas till demokratiska, ekonomiskt och tekniskt utvecklade länder med förhoppning att de ska få en trygg tillvaro. Ofta har dessa barn svåra, traumatiska upplevelser bakom sig som misshandel, tortyr, tvång till krig, bevittnande av våldtäkter, mord, svält, förföljelse, separation från familj/ släkt och vänner. (Brendler-Lindqvist, 2004).

Jag intervjuade fem ungdomar varav fyra var 18 år gamla och en 19 år. Men alla mina respondenter var 16 år när de kom till Sverige. Trots att mina respondenter är "vuxna" i formell mening kommer jag att kalla dem barn. Jag tror inte att det skulle förändra studieresultatet bara för att mina respondenter har fyllt 18 år i formell mening.

2. Bakgrund

Allt fler barn i världen flyr från sina hemländer på grund av krig, förföljelse, svält och naturkatastrofer eller rent av fattigdom och söker sig till demokratiskt, ekonomiskt och tekniskt utvecklade länder med förhoppningen om att få en drägligare, tryggare tillvaro. Dessa barn skickas ofta iväg av sina föräldrar eller närbekanta, om dessa barns föräldrar är försvunna eller döda, till en helt ny miljö och nya förutsättningar som utsätter barnet inför en ”ovisshet”, känslan av att bli ”bortklippt”, separeras från sina rötter, i det nya landet. Eftersom allt hon/han möter är nytt och främmande i det nya landet kan det medföra främlingskap och allvarliga psykiska påfrestningar hos dessa barn i brist på den känslomässiga trygghet som föräldrarna innebär. (Rädda Barnen våren 1988).

Oavsett av vilken anledning barn kommer till Sverige och övriga Europa, är det inte barnets egen vilja att lämna sin familj och ge sig av till en okänd tillvaro, utan det är barnens föräldrar eller dess vårdnadshavare som fattar beslutet. Barnets lojalitet mot sina föräldrar eller vårdnadshavare gör att barnet fullföljer det han/hon blir instruerad till. Ibland fullföljer barn ansökan om uppehållstillstånd mot sin egen vilja på grund av lojaliteten mot sina föräldrar eller vårdnadshavare.(Ds:2004:54)

2.1 Ensamkommande flyktingsbarns situation

Det uppskattas att hälften av alla flyktingar i världen består av barn. Dessa barn flyr undan förföljelse, krig, terror. Många av dem, lämnar sina hemländer och söker sig till ett annat land för att söka asyl utan närvaro av sina föräldrar eller anhöriga. (Rädda Barnen, Våren(rapport) 1988).

Den övervägande delen av de barn som bland annat söker asyl i Sverige är pojkar i tonårsåldern. (Ibid). Anledningen till att dessa barns föräldrar inte följer med sina barn beror på att föräldrarna antingen är borta, döda, inte kan följa med av olika anledningar eller skickas först barnen och sedan när barnet får uppehållstillstånd kommer barnet att söka uppehållstillstånd för sina föräldrar för att förena med dem med stöd av familjeanknytningen. (SOU 2003:51). En annan anledning till det kan vara att man uppfattar att det är lättare för barnet att få uppehållstillstånd i asyllandet därför skickas dessa barn ensamma först.(Ibid).

Det uppskattas att ca hundra tusen barn och ungdomar från olika länder lever i Europa utan att ha någon vårdnadshavare med sig. En del av dessa barn/ungdomar hamnar i Sverige. Sedan 1989 har 8000 ensamkommande barn sökt asyl i Sverige. (Brendler-Lindqvist ,2004). Vidare

menar hon att hälften av dessa har bott hos sina släktingar och bekanta, den andra hälften har placerats på Migrationsverkets olika enheter. (Ibid).

Brendler-Lindqvist (2004) menar att de länder ofta de ensamkommande flyktingbarnen kommer ifrån är bland andra; Afghanistan, Algeriet, Marocko, Angola, Rumänien, Kurdistan/Irak, Albanien, Ryssland, Iran och Kina.

Om man tittar på statistiken från Migrationsverket (se bilaga) ser man en successiv ökande av asylsökande barn från olika delar av världen till Sverige i åldrarna 0-17 mellan åren 2006-2008. Antalet ensamkommande flyktingbarn till Sverige, år 2006, var sammanlagt 820 stycken och övervägande delen av dessa var från Somalia (101), Eritrea (22), Afghanistan (98), Irak.(337). Året därefter, 2007, ökar antalet ensamkommande flyktingbarn till Sverige med mer än 50% till 1264, varav 38 barn kommer från Elfenbenskusten, 189 från Somalia, 160 från Afghanistan, 621 från Irak och 29 från Kirgizistan. Även år 2008 ser man ett successiv ökande antal av ensamkommande flyktingbarn till Sverige. Detta år ökar antalet barn till 1510 varav från Eritrea 32, Somalia 345, Afghanistan 347 och Irak 465. Och under de första två månaderna januari och februari 2009 har sammanlagt 306 ensamkommande barn, utan någon medföljande vårdnadshavare, sökt asyl i Sverige. Det är fortfarande somaliska, afghanska och irakiska barn som utgör de största grupperna. www.migrationsverket.se (2009-03-27).

Ovannämnda siffror, från Migrationsverket, visar tydligt att de allra flesta ensamkommande flyktingbarnen kommer från de krigshärjade eller konfliktfyllda länderna som Afghanistan Irak och Somalia som har haft krig i decennier. Under senare åren har även andra länder dragits in i dessa länders konflikter vilket gör att krigets intensitet ökar och förutsättningarna för vanliga medborgare och deras barn att leva ett normalt liv har minskat. Eftersom en del av de ensamkommande flyktingbarnen, som blir skickade bl.a. till Sverige, har föräldrar som samarbetar med invasionsländerna innebär det att även dessa familjers barn blir utsatta för hot, förföljelse och trakasserier. Familjerna betraktas som "förrädare" av en del andra grupper i landet som för krig. En av mina respondenter har ett sådant problem.

2.2 Barnsrättigheter

Det finns en hel del lagar och regler som rör barnet så väl nationellt som internationellt.

Bland annat antog FN:s generalförsamling 1989 en konvention om barnens rättigheter. Året efter att FN antagit konventionen var Sverige ett av de första länderna att skriva under konventionen. (www.bo.se).

Definitionen av barn regleras i FN-konventionens första artikel som lyder:

”I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.”

I Sverige kommer myndighetsåldern i uttryck ibland annat 9 kap 1§ Föräldrabalken som reglerar att den som är under 18 år är omyndig. Konventionen reglerar vidare allt ifrån hur barnet ska behandlas, vilka rättigheter barnet har till hur länderna ska jobba med konventionen. Det finns bland annat två viktiga artiklar som reglerar de viktigaste principerna (www.bo.se). I artikel 2 regleras att alla barn är lika mycket värda och inte ska särbehandlas. Artikel 3 fastställer bl.a. att ”barnets bästa ska beaktas” i en situation där barnet är involverad.

Den nationella regleringen som finns rörande ensamkommande flyktingbarn går att hitta i allt ifrån lagen om mottagande av asylsökande, socialtjänstlagen, lagen om särskilda bestämmelser av vård av unga till lagen om god man för ensamkommande barn. I socialtjänstlagen (2001:453) 5kap 1§ (www.notisum.se) regleras särskilda bestämmelser för barn och ungdomar. Det fastslås precis som i FN konventionen för barns rättigheter att barnet ska få möjlighet att utvecklas positivt så väl personligt, psykiskt som socialt. Rörande barn och ungdomar som har det svårare slår paragrafen fast att det är av särskild vikt att följa deras utveckling. Vidare reglerar paragrafen att man ska ta hänsyn till barnets bästa så att de inte råkar illa ut på något vis. Dessutom läggs mycket fokus på att involvera familjen så gott som möjligt.

2.3 Mottagandet av ensamkommande flyktingbarn

Enligt svensk lag kan Migrationsverket/staten inte tvinga kommunerna att ta emot ensamkommande flyktingbarn vilket medför svårigheter både för de ensamkommande flyktingbarnen som har tagit sig till Sverige med svåra traumatiska upplevelser (Brendler-Lindqvist, 2004) och för Migrationsverket som har det primära ansvaret för dessa barn. <http://www.migrationsverket.se>. Eftersom Migrationsverket har avtal med ett begränsat antal kommuner att ta emot ensamkommande flyktingbarn blir det en överbelastning på dessa kommuner med tanke på intensiteten av de ensamkommande flyktingbarnen de senaste åren.

Nu söker Migrationsverket nya kommuner att skriva avtal med anses situationen vara mycket ansträngd i de så kallade ankomstkommunerna, dit kommer barnen först för att barnen förblir kvar i dessa första ankomstkommuner. Enligt Migrationsverket finns det akut behov för ett par hundra platser omgående. På grund av den akuta situationen och kommunernas ovilja att ta emot ensamkommande flyktingbarn uppmanar Migrationsverkets generaldirektor Dan Eliasson och Sveriges kommuner och landstings vd Håkan Sörman att kommuner ska utöka sitt mottagande av dessa barn.(ibid. 2009-03-27).

Migrationsverket ser till att det ensamkommande barnet kommer till en mottagningskommun när denne anländer till Sverige. Kommunerna tar vid behov emot barnen i tillfälliga boenden. Sigtuna, Solna, Mölndal, och Malmö är några kommuner som Migrationsverket har avtal med att ta emot ensamkommande flyktingbarn i första skedet. <http://www.migrationsverket.se>

2.4 Delat ansvar mellan stat och kommun

Genom en lagändring, juli 2006, har ansvaret för de ensamkommande flyktingbarnen fördelats mellan Migrationsverket och kommuner. Enligt överenskommelsen mellan Migrationsverket och de kommuner som tar emot ensamkommande flyktingbarn har kommunerna ansvaret för dessa barns boende och omvårdnad. För denna insats får kommunerna ersättning från staten. Migrationsverkets ansvar begränsas med myndighetsutövning vilket innebär att Migrationsverket ansvarar för prövning av barnens asylärenden och frågor kring ekonomiskt hjälp och återvändande. www.migrationsverket.se

Den som är ytters ansvarig för barnets välmående är den kommun där barnet vistas. Det ligger i kommunernas ansvar att utreda, fatta beslut vad som är bäst för barnet till exempel om barnet har någon släkting i Sverige som barnet kan bo hos och om barnet behöver särskild vård och omsorg och skolgång etc. (ibid). De ensamkommande flyktingbarnen har rätt till både skola och hälso- sjukvård, som de övriga barnen i svenska samhället, i väntan på beslut för sin asylansökan. Det är staten som betalar till landstinget för dessa barns kostnader när dessa får den vård de behöver.

Det ligger också i vistelsekommunernas ansvar att utnämna en god man för dessa barn för att tillvarata deras rättigheter och intressen på ett bästa sätt i Sverige. Dessa goda män blir också ett slags länk mellan samhället och barnet. Deras betydelse har flera gånger uttryckts av mina respondenter. Dessa goda män uppfattas som en familj av många av dessa barn när de skapar en bra relation.

Kommunen utser en god man så snart som möjligt för barnet när denne mottages av kommunen. God man till barnet kan lämna en asylansökan, genom ett offentligt biträde,

advokat, till Migrationsverket som hans/hennes företrädare. Vidare medges (www.migrationsverket.se) att det är särskilda barnhandläggare som utreder dessa barns asylansökan. Dessa barns ärenden prioriteras av Migrationsverket vid handläggningar. Barnets ålder, hälsa och andra omständigheter iakttas vid bedömningen av barnets ärende. Det är principen om barnets bästa som råder.(ibid).

2.5 Uppehållstillstånd

Kommunen ser till att ett barn som har fått uppehållstillstånd placeras i ett familjehem eller annat lämpligt boende med hänsynstagande av barnets behov. Det finns särskilda boenden för ensamkommande flyktingbarn i vissa kommuner.(www.migrationsverket.se).

2.6 Avslag på ansökan om asyl

Vederbörande kan genom sin offentliga företrädare överklaga Migrationsverkets beslut till migrationsdomstolen om denne får avslag på sin asylansökan. Barnet ska avvisas från Sverige om migrationsdomstolen avslår barnets överklagande.(www.migrationsverket.se). Migrationsverket medger i sin hemsida (ibid) att barnet ska tas emot av någon vårdnadshavare eller anhörig i det land barnet skickas till och detta ordnas av Migrationsverket.

2.7 Förförståelse

När jag bestämde mig att skriva om ensamkommande flyktingbarns upplevelser funderade jag på hur mycket förförståelse jag hade om denna ytterst utsatta grupp av flyktingar. Jag själv kom till Sverige för 20 år sedan då jag var 22 år gammal. Även om jag då var äldre än mina respondenter, kan jag ändå identifiera mig med dem.

Jag satte mig framför datorn och började skriva ner mina spontana tankar och känslor som jag kom på som eventuellt kunde komma till användning i mötet med dessa barn och inför skrivandet av arbetet. Vilka känslor uppstod hos mig när jag kom till Sverige? Hur och vad brukade jag tänka? Hur mådde jag egentligen? Vad gjorde mig glad respektive ledsen/arg? Varför gjorde jag som gjorde etc.?

Efter denna introspektiva studie kunde jag bättre sätta ord för mina tankar, känslor och upplevelser som jag hade ”då”. Jag tog upp också ämnet med min fru om vilka känslor, upplevelser hon hade då när vi kom till Sverige. Vi hade inte tidigare pratat om varför vi kände som vi kände och upplevde. Det framkom i samtalet mellan mig och min fru att vi upplevde den nya situationen mycket likartat. Separationen från allt som betydde något för oss till att vi inte kommer att få åka tillbaka till den stad vi vuxit upp i. Min fru har varit mer tystlåten än jag. Det är först nu diskuterade vi djup om vad vi tänkte, hur vi kände och mådde.

Jag gjorde ytterligare två intervjuer (samtal) med två killar 20 och 21år gamla som är kurder som jag och kom till Sverige när de var 17 år gamla. Jag tyckte det skulle vara intressant att få del av deras berättelse som kunde öka min förförståelse när jag formulerar mina inledande frågor och under intervjun så att jag "får" svar på mitt syfte. Dalen (2008) menar att förståelse bestäms av förförståelse och vidare menar hon att forskaren måste tolka den information som inhämtas eftersom mottagaren, forskaren, inte direkt tar emot det som sägs.

Man brukar skilja mellan förförståelse och tolkning. Tolkning kommer först in i bilden när förståelsen inte räcker, menar (Svenning, 2003).

2.8 Problemformulering

Ensamkommande flyktingbarn är egentligen inget nytt fenomen för Sverige. Under andra världskriget tog Sverige emot runt 70000 finska krigsbarn vid olika tillfällen. En annan grupp av barn som Sverige tog emot var judiska barn som flydde från nazisternas förföljelse under samma tid.

Andra vågen av ensamkommande flyktingbarn var i början av 1980-talet. De kom från länderna som Eritrea och Iran på grund av rådande krig i dessa länder. Och de senaste tio åren på grund av inbördes krig och konflikter har intensiteten på ensamkommande flyktingbarn har ökat från länderna Somalia, Afghanistan och Irak.(Angel & Hjern, 2008).

"Varje flykt är en resa ut i ingenting." (Angel & Hjern, sid.27. 2008).

Hur är egentligen problematiken hos dessa barn som skickas till Sverige utan någon legal vårdnadshavare? Vad är det som väntar på de socialt och känslomässigt utsatta barnen från första dagen när dessa lämnar sin anknytning som innebär trygghet och ger sig i väg till en oviss resa? Varför gör de det? Vilka problem har de med sig? Är det dessa barns val att ge sig i väg? Hur mottas dessa barn i mottagarlandet Sverige? Är problemet ur världen när dessa barn är framme i Sverige? Svenning (2003) menar att en undersökning börjar alltid med en fråga, något ämne som man vill ha reda på och senare skärpa sin frågeställning, vilket jag hoppas att jag ska lyckas med.

2.9 Syfte och frågeställningar

2.9.1 Syfte

Syftet med föreliggande uppsatsarbete är att beskriva, belysa och analysera den problematik och de svårigheter som uppstår hos ensamkommande flyktingbarn som skickas bland annat

till Sverige, av deras föräldrar eller närbekanta, från krigshärjade eller politiskt ostabila länder med förhoppningen att barnet ska garanteras en trygg tillvaro och framtid.

2.9.2 Frågeställningar

Jag kommer att använda mig av följande frågeställningar för att söka svar på mitt syfte.

- Varför skickas barn från sitt hemland och söker asyl i Sverige?
- Hur mottages ensamkommande flyktingbarn i Sverige?
- Vilka känslor bär ensamkommande flyktingbarn med sig?
- Hur upplever ensamkommande flyktingbarn sin nya situation i Sverige?

2.10 Litteraturstudier

Efter att jag har formulerat mitt syfte med studien har jag gått igenom litteratur som berör den aktuella studien för att öka mina kunskaper och förståelse för ämnet. Efter genomgången av litteratur av olika slag formulerade jag mina frågeställningar som jag anser är relevanta och kan ge svar till studies syfte. När man har funnit någon intressant frågeställning att arbeta med gäller det att sondera vad som tidigare är gjort empiriskt och vilka teorier och modeller som kan hjälpa en att se verkligheten klarare, menar Svenning (2003). Jag anser att litteratur studierna ökade mina kunskaper och gav utrymme för nya frågor.

2.11 Centrala begrepp

De begrepp som jag anser är relevanta för föreliggande studien är följande: **Barn, Ensamkommande barn, flykting, asyl.**

Jag anser att de här begreppen utgör nyckelorden för studie och kommer att användas intensivt i uppsatsen. Jag kommer också att utgå från dessa begrepp när jag samlar material på olika sätt för föreliggande studien. Svenning (2003) menar att det är viktig för läsaren att redan från början ha kännedom om innehållet av dessa begrepp för att få rättuppfattning om studien. Vidare menar han att människor lägger skilda betydelser i ett och samma begrepp. Därför är det väsentligt att man noggrant definierar de mer centrala begreppen för gällande studien.

Barn: Enligt FN:s barnkonvention första artikel beskriver varje människa som ännu inte fyllt 18 år är barn., om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.

www.unicef.se

Svenska lagstiftningen, Sol 1 kap 2§, definierar barn ”.....med barn avses varje människa under 18 år”. www.notisum.se

Jag kommer också att använda mig av begreppet ungdomar när jag diskuterar problematiken kring mina respondenters liv och upplevelser istället för barn som är dominerande begreppet.

Ensamkommande barn: FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) definierar begreppet som ett barn som inte har fyllt 18 år och som är separerats från båda av sina föräldrar och tas inte hand om någon som enligt lag har den officiella ansvaret. (Ds 2004:54,).

Flykting: FN:s flyktingkommissariat (unhcr) definierar begreppet flykting som följande: En flykting är en person som flyr från sitt hemland med skäl som en välgrundad rädsla för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning som befinner sig utanför det land vilket han/hon är medborgare i och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet. www.unhcr.se

Asyl: Asyl innebär att man söker skydd i ett annat land undan förföljelse, risk för tortyr och fruktan för övergrepp. Med asyl avses uppehållstillstånd som beviljas för en utlänning pga. att han eller hon är flykting. Ett uppehållstillstånd betyder tillstånd att resa in i och vistas i Sverige under en viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent uppehållstillstånd). www.migrationsverket.se

Förutom de ovandefinierade nyckelbegreppen vill jag definiera kort några andra begrepp som präglar föreliggande studie och deras definition är inte självklara i alla sammanhang.

Ångest: Broberg, Almqvist & Tjus (2005) menar att ångest kan beskrivas på olika sätt, men den enklaste definitionen är som en uppkommande stark negativ känsla p.g.a. att något eller någon upplevs hotande.

Stress: Broberg, Almqvist & Tjus (2005) sammanfattar stress som; de anpassningsreaktioner i kroppens organsystem som utlöses av fysiska och mentala påfrestningar. Det kan finnas olika skäl till stress; ogynnsamma miljöer, omständigheter som framkallar rädsla, flykt etc.

3 Tidigare forskning och teoretiska perspektiv

3.1 Tidigare forskning

En väsentlig del av tidigare forskning om ensamkommande flyktingbarn handlar om de finska krigsbarnen under andra världskriget. För övrigt är det Rädda barnen som är representativ när det gäller rapporter och forskning kring ensamkommande flyktingbarn.

Jag kommer att presentera en avhandling; "Finska krigsbarn" av Lillemor Lagnebro 1994.

Anledningen till att jag valde detta verk, som tidigare forskning, är att jag ser mycket gemensamt mellan de barn, vars situation utgör grunden för föreliggande studie och de barn vars historia är förutsättningen för Lagnebros avhandling, "Finska krigsbarn".

Lillemor Lagnebro i sin avhandling beskriver (Finska krigsbarn, 1994) varför ca 70 000 finska barn i åldrarna 6 månader och 10 år skickades till Sverige och vilka svårigheter och problem de mötte. Mellan åren 1939-45 skickades barnen till Sverige i syftet att skydda de här barnen från krigets destruktiva följder under andra världskriget, när ryssarna trängde sig allt mer och intensivt in i Finland.

Det första barnförflyttningen skedde den 11 december 1939 och omfattade cirka 9000 barn. När den finska regeringen, i mars 1940, undertecknade ett fredsavtal med ryssarna, påbörjades återförandet av de flyktingbarn som hade skickats till Sverige. I spetsen av detta initiativ var bl.a. Röda korset, Rädda barnen, Frälsningsarmén, Sveriges Lottakårer och en mängd inflytelserika personer. Barnhjälpen upphörde inte med att återföra de krigsbarnen som kom till Sverige två år innan. Man fortsatte hjälpa de drabbade krigsbarnen genom, bl.a. att i januari 1941 starta en fadderverksamhet, fadderskapshjälp. Avsikten med detta initiativ var att öppna sommarhem i Sverige för finska krigsdrabbade barn.

I början av juni 1941, när Finlands dåvarande allierade Tyskland gick till attack mot Ryssland hamnade Finland återigen i krig med Ryssland vilket ledde till att finska socialministeriets barnflyttningsskommitté fick i uppdrag att återigen förflytta barnen från finska sidan till Sverige för att skydda dessa från kriget. Men det krävdes vissa kriterier för de barn som förflyttades till Sverige t.ex. barn från bombskadade hem, barn till invalider, stupades barn som inte fått fadderbarnsunderstöd, barn ur barnrika familjer, barn till inkallade vars föräldrar förvärvsarbetade istället för männen när dessa var vid fronten och krigade. Men den största förflyttningstvågen kom 1944 då även föräldrar som tidigare var tveksamma att skicka iväg sina barn var övertygade om att det var för barnens bästa att barnen skickas till Sverige i

det alltmer då intensifierade krigets skugga. Antalet förflyttade barn från Finland till Sverige uppgår till 70000 vilket ofta betecknas som ”världens största barnförflyttning”. Sveriges läkarförbund har erbjudit sig att hjälpa och ta hand om de sjuka och hjälpbehövande barnen vilket avlastade de överfulla finska sjukhusen.

Så långt får vi veta varför de finska barnen förflyttades till Sverige. Men frågan är också vad som hände med de små barnen i åldrarna 6 månader till 14 år när dessa skickades fram och tillbaka, skildes, separerades från sina biologiska föräldrar och den starka anknytning som innebär känslomässigt trygghet barn har till sina föräldrar. Lagnebro (1994) beskriver de förflyttade finska krigsbarnens situation som traumatisk, långvariga psykiska och emotionella lidelse som innebär svårigheter även i senare skedet i livet.

Efter andra världskriget började de finska krigsbarnen, som hade skickats till Sverige för att skyddas från krigets härjningar, successivt att flyttas tillbaka till Finland och sina biologiska föräldrar. Men år 1949 fanns fortfarande ca 15000 finska krigsbarn kvar i Sverige. När det var dags att skicka tillbaka de resterande av barnen som hade förflyttats till Sverige uppstod inte sällan konflikter mellan barnens fosterföräldrar i Sverige och deras biologiska föräldrar i Finland. Barnen blev föremål för uppslitande processer där fosterföräldrarna inte ville släppa barnen ifrån sig.

Det visade sig senare att många av barnen som hade skickats till Sverige med gott syfte under krigstiden hade förlorat fotfästet och förblev vilsna och rotlösa i ingenmansland. Därför kan man säga att dessa barn är dolda offer för ett välment syfte vars följder man inte kunde gissa tidigare. Vidare beskriver Lagnebro (1994) dessa krigsbarns upplevelser som dominerades av osäkerhet, rädsla, identitetsproblematik och den ständiga fruktan som har internaliserat på grund av den ständig ovissa tillvaron de har haft. Separationen, splittringen, förlusten av sammanhang, osäkerheten dessa krigsbarn har haft, när de skickats fram och tillbaka i sin barndom ledde i många fall, på kort sikt till ångest och osäkerhet och på lång sikt till relationsproblem. Att barnen förlorar sina föräldrar genom att separeras från dem väcker en känsla av ”objekt förlust”, rädslan att förlora objektets kärlek. Föräldrarnas kärlek respektive ogillande har betydelse för barnen och deras emotionella upplevelser. De flesta av krigsbarnen som skickades till Sverige uppger att de har haft tankar och känslor om att de har blivit straffade av sina föräldrar och kände sig ogillade av dem på grund av att de inte var närvarande när denne behövde dem. Skuld och skam känslor är dominerande hos dessa barn. Lagnebro (1994) pekar också på att trauma kan uppstå hos de barn vars föräldrar försvinner tillfälligt eller permanent så som hos de finska krigsbarnen när dessa skickades till Sverige.

3.2 Rotlöshet

Mottagandet av de finska barn som skickades till Sverige för att få skydd från den alltmer intensifierade kriget uppskattades av både föräldrar som skickade sina barn och den finska staten. Men det som varken de finska myndigheterna, föräldrarna eller svenska myndigheter tänkte på var (Lagnebro, 1994) vilken betydelse denna förflyttning skulle ha för dessa barn då och i framtiden. Vidare menar (Lagnebro, 1994) att det visade sig senare att många av de finska barnen har förlorat fotfästet, förblev vilsna och rotlösa i ingenmansland. De utgjorde alltså de dolda offren för ett gott syfte, men vars följder ingen kunde överblicka. Många av dessa barn har också hamnat hos trygga familjer, fick lätt för sig att etablera sig i den nya miljön med stöd av sina fosterföräldrar. Almgren (2003) beskriver situationen även för dessa barn som problematiska när de biologiska föräldrarna krävde att få sina barn hem. Vidare menar hon att dessa barn hade hunnit etablera sig i Sverige, lärt sig språket och upplevde Sverige som hemma. Väsentlig många av dessa barn hade inte heller informerats om att de kan ha någon eller båda föräldrarna kvar i Finland. Det uppstod en kamp mellan biologiska föräldrarna till dessa barn och deras fosterföräldrar. Det var barnen som blev förlorarna i kampen vem som ska ha barnet. (Lagnebro, 1994). Nedan citat beskriver ett av de tusentals barnens dilemma:

"Ärren man fick i själen går aldrig att utplåna och en del sår har aldrig läkt" (Almgren, 2003. sid.76) sammanfattar ett av många finska krigsbarn sin upplevelse av förflyttningen till Sverige.

3.3 Separation

Det framkommer i Almgrens (2003) bok att smärtan av separationen från föräldrarna, syskonen, vänner och andra släktingar i Finland var den starkaste känsloupplevelsen för de flesta. Många av barnen pratar om förlorad identitet, utanförskap, otrygghet, ensamhet och bristande självkänsla även under senare delen av sitt liv. Ett annat problem som visade sig vara brett för de barn som stannade kvar i Sverige var att de förlorade sin tidigare identitet och därmed även kontakten med sina biologiska föräldrar, syskon och andra släktingar (Lagnebro, 1994). Vidare menar hon att upplevelsen av separationen blev starkare hos dessa barn längre fram i livet. Många av barnen uppger (Almgrens, 2003) att de separerades från sin anknytning; föräldrar, syskon, släktingar, kultur, språk etc., och därefter de ofta omedvetna processerna med att lämna sin gamla identitet och skapa en ny i det nya landet med vanor och traditioner. Vidare menar hon att de barn som har förlorat sina föräldrar i krig har inte alltid förmått ställa frågor om det saknade i sina liv. Eftersom dessa barn inte kunde tala om sin

förlust, inte säga de som var viktigast, verkade ingenting särskild viktigt. Många kunde inte heller sörja heller sina förluster eftersom, då ingen talade om deras föräldrar eller andra närståendes död, blev den i viss mån överklig. (Almgrens, 2003). Eftersom sorgarbetet saknades kunde inte heller någon närstående människa få möjlighet att trösta dessa barn, menar Almgren (2003).

3.4 Teoretiska perspektiv

Jag kommer att använda mig av följande teoretiska ansatser och tidigare forskning för att analysera mina respondenters historia och upplevelser.

KASAM; för att förstå hur mina respondenter handskas med de problem de konfronteras med, hur medvetna de är om de resurser de har till sitt förfogande och hur de uppfattar sin nya situation samt hur de klarar av olika motgångar relaterad till egna upplevelser av sammanhang. Utifrån detta vill jag analysera mina respondenters berättelser med hjälp av Antonovskys teori, KASAM= Känsla av sammanhang, därmed var de hamnar i Antonovskys hälsoskala.

PTSD (posttraumatiska stressyndrom) för att förstå konsekvenserna av de traumatiska händelserna mina respondenter har gått igenom, upplevt och hur detta yttrar sig i mina respondenters vardag i Sverige.

Ensamkommande flyktingbarn har ofta olika krav på sig redan i sitt hemland som kan vara påfrestande och tungt med tanke på hennes ålder. När hon kommer till Sverige gör den nya sociokulturella miljön inte livet lättare.

Med tanke på att mina respondenter flyttar från sina hemländer, oavsett om det är frivilligt eller inte, rycks de från den sociokulturella miljön där det har sin trygghet till en annan kanske helt olik sociokulturellmiljö i Sverige. Utöver det är mina respondenter i den åldern som är känslig för identitetsbildning. Därför kommer jag att använda James Marcias **identitetsstatus**, som utgår ifrån Erik Homburger Eriksons utvecklingsteori, för ungdomar, för att förstå mina respondenters identitetsstatus, samt att försöka analysera hur byte av den sociokulturella miljön inverkar på ungdomarnas identitetsbildning.

KASAM (Känslan av sammanhang)

KASAM står för "Känsla av sammanhang" och är ett begrepp som myntats av Aaron Antonovsky. KASAM innebär ett salutogent perspektiv där man lägger större vikt på de positivt hälsobringande delarna. (Antonovsky, 2005).

Inom teorin finns det tre komponenter som är av ytterst vikt, **begriplighet**, **hanterbarhet** och **meningsfullhet**. Högt KASAM är det tillstånd som är eftersträvat och lågt KASAM är därmed det som bringar ohälsa. För att få ett högt KASAM krävs att man får höga värden på de tre viktiga komponenterna. (Antonovsky, 2005) .

Den första av komponenterna "**begriplighet**" handlar om i vilken mått man upplever inre och yttre stimuli som begripliga. Här fokuserar man alltså på individens upplevelse av olika situationer och händelser som denne konfronteras med. Personer som har höga värden av denna komponent ser framtida situationer, oavsett om det är positiva eller negativa, som konfronterbara situationer, alltså det går att ordna och förklara. Dessa faller alltså inte ihop av chock, depression eller kaos, utan lyckas göra situationen begriplig oavsett om det handlar om död, krig eller liknande situationer. Individer av höga värden av begriplighet kan vidare sägas agera mer förnuftigt och stabilt. Man uppfattar motgångarna i sitt liv som erfarenheter som man kan handskas med och som värst är händelserna eller dess följder uthärdliga.

Den andra av komponenterna är "**hanterbarhet**". Denna komponent definieras genom graden av upplevelsen av hur stora resurser man har till sitt förfogande för att handskas med de inre och yttre stimuli som man tvingas konfronteras med. (Antonovsky, 2005.sid 45). Höga värden av "hanterbarhet" är positiv i den bemärkelsen att man inte känner sig som offer för olika situationer. Individerna lyckas istället resa sig upp ur svackan och inte sörja för evigt, vilket de med lägre värden tenderar att göra. Viktigt är också att poängtera att resurser i denna situation inte bara handlar om vilka resurser man har hos sig själv som individ utan också utomstående resurser så som vänner, familj, gud, professionella eller tron på något som man upplever och känner att man kan räkna med att hjälpa en igenom de yttre och/eller inre stimuli som man attackeras av.

Den tredje och sista komponenten betecknas som "**meningsfullhet**". För att göra den mer tydlig skulle man också kunna kalla den för "motivationskomponent". De med hög KASAM i den här komponenten tenderar att alltid prata om områden i livet som är viktiga för dem . Med

områden menas inte bara platser utan saker, situationer, engagemang etc. som har betydelse så väl känslomässigt som kognitivt. Här kommer frågan om livets känslomässiga innebörd alltså tillstånd. De med hög KASAM, tillika höga värden av denna komponent, fokuserar mycket på de saker som är värda att lägga energi i. De med låga värden däremot gav inte uttryck till att det fanns områden i livet som de kände var av värde. Sammanfattningsvis kan man säga att de individer med höga värden av "meningsfullhet" vid situationer där de tvingas konfronteras med hemska upplevelser så som död, krig eller elände även ser de positiva delarna av livet och på så sätt ger livet en mening.

De tre nämnda komponenterna är nödvändigtvis inte beroende av varandra. En människa som har höga värden av den ena komponenten kan komma att ha lägre värden av den andra. Det viktigaste är att ha höga värden av alla tre komponenterna. Det finns dock 8 typer av möjliga resultat som visar var en person kan befinna sig.

<u>Komponenter</u>				
Typ	Begriplighet	Hanterbarhet	meningsfullhet	Prediktion
1	Hög	Hög	Hög	Stabil
2	Låg	Hög	Hög	Ovanlig
3	Hög	Låg	Hög	Press uppåt
4	Låg	Låg	Hög	Press uppåt
5	Hög	Hög	Låg	Press nedåt
6	Hög	Låg	Låg	Press nedåt
7	Låg	Hög	Låg	Ovanlig
8	Låg	Låg	Låg	Stabil

(Antonovsky, 2005.sid 48).

IDENTITET

Erikson tyckte att sökandet efter identitet är ett grundläggande behov för människorna som mat, trygghet och sexuelltillfredsställelse. En stabil identitet är upplevelsen av att man är samma person trots olika levnadsomständigheter, olika roller och relationer. (Frisen, 2006).

Erikson definierar identitet som en subjektiv upplevelse av vad som gör att "jag är jag" vilket är starkt beroende av de biologiska och sociala aspekterna hos varje person.(Ibid). Vidare menar han att våra unika känslor, intressen och behov finns inom de psykologiska faktorerna

av identitet och de sociala faktorerna handlar om miljöns betydelse till olika formulering för identiteten, t.ex. olika kulturer.

Individen, enligt Erikson, är ständig i växelverkan och slutar aldrig utvecklas utan identiteten formas under hela livet. (Frisen, 2006). Eriksons teoretiska utgångspunkt är att livet består av olika utvecklingsfaser. Erikson menar att hur man löser konflikter är stark beroende av personens nuvarande situation och hur effektiv tidigare kriserna i de tidigare faserna lösts. (ibid). *”Utan en grundläggande tillit, självständighet, initiativförmåga och verksamhetslust, det vill säga utan de tidigare positiva krislösningarna, är det svårt att utveckla en stabil identitet under tonåren”*. (Frisen, 2006. sid.12).

James Marcia, med utgångspunkt av Eriksons utvecklingsteori, utvecklade fyra olika identitetsstatus för ungdomar.

Fullbordad identitet. Marcia menar att ungdomar i den här kategorin har etablerat en sammanhängande känsla av identitet. De har testat flera olika roller och själva tagit ställning till dem. Marcia ser den här positionen som den mest mogna och utvecklade identitetsnivå. Personer i denna kategori reflekterar över sina handlingar och sina mål och är beredda att förändra dessa vid behov. Personer med en fullbordad identitet rättar sig inte enbart efter andras förväntningar, de har också egna mål och värderingar.

Moratorium: Enligt Marcia ungdomar i den här kategorin har ännu inte gjort några definitiva ställningstaganden utan de befinner sig mitt i en period av prövande och utforskande. Dessa ungdomar beskrivs som osäkra, känsliga till skillnad från ungdomar med fullbordad identitet och har en kluven tendens i sina relationer. De befinner sig mellan att vara olydiga och medgörliga. Moratorium kan också förstås som en övergångsfas på väg mot en fullbordad identitet, men för en del individer kan perioden bli problematiskt lång.

För tidig identitet: Marcia beskriver ungdomarna i den här kategorin som har gjort ställningstaganden utan några erfarenheter och utforskning samt att de kan vara strikt bestämda i sina tankar, idéer. Marcia menar att dessa ungdomar trots detta har en vag identitet och en sårbarhet inför kommande svåra livskriser. Ungdomar i denna kategori anses ha okritiskt tagit över värderingar från föräldrar eller andra auktoriteter. De brukar vara konservativa i sina värderingar. De står nära sina familjer många gånger. De visar en tendens i interaktion med andra som skapar enformiga och oseriösa relationer.

Identitetsförvirring: Personer i den här gruppen har ingen vilja att utforska olika alternativa roller och sätt. De har inte heller hittat några värderingar att göra till sina egna och tillämpa. En del verkar bara leva utan att bekymra sig för någonting genom livet och oengagerat, medan en del andra lider av ensamhet, isolering och en känsla av att sakna en mening, en verklig självupplevelse. Ungdomar som hamnar i här gruppen har en betydlig sämre psykisk anpassning jämför med de övriga tre grupperna. Vidare menar Marcia att en negativ lösning av ungdomskrisen leder till ofullständig och splittrad identitet. Det kan innebära från att inte riktigt veta vem han/hon är till mer allvarliga förvirringstillstånd. (Frisen,2006).

PTSD: (Post Traumatic Stress Disorder)Posttraumatisk stressyndrom.

PTSD (Angel & Hjern, 2008) beskrivs som ett sjukligt tillstånd, psykiskt besvär som uppträder efter extrema upplevelser av olika slag i individens liv. För att man ska använda denna diagnos förutsätts det att den drabbade har blivit utsatt för plötsligt och oförutsedda händelser som innebär fara, hot för individen själv eller någon närstående till henne. (ibid).

Angel & Hjern (2008) menar att när en person ser sin närstående misshandlas, skadas, kränks, dödas, arresteras eller själv bli föremål för övergrepp av olika slag och personen upplever maktlöshet i dessa situationer uppstår ett psykiskt trauma. Vidare menar (Angel & Hjern 2008) att det är vanligt att många av de flyktingar som kommer till Sverige och söker asyl har traumatiserade upplevelser från sina hemländer eller på väg till Sverige. Men det är självklart att det finns åtskilliga svenskar också som drabbas av psykiskt trauma, och dessa uppvisar identisk symtombild. Det uppskattas ungefär 25 % av de flyktingar som kom till Sverige de senaste åren har varit utsatt för olika former av tortyr, övergrepp och allvarliga hot mot hennes liv.(ibid.).

Men det är inte bara vuxna som blir utsatta för situationer som är traumaframkallande, utan också flyktingbarn. De flyktingbarn som kommer till Sverige och söker asyl ofta har traumatiska upplevelser med sig, menar Angel & Hjern, (2008). De kommer från familjer som har blivit förföljda, trakasserade eller de själva har hotats med att skickas till krig mot deras och föräldrarnas vilja. Man kan grovt säga att det handlar om våld, separationer och förluster. Det är inte alla flyktingbarn som har varit direkt utsatta för våld, men det vanligaste traumatiska upplevelsen för dessa barn är att de har bevittnat våld på nära håll av olika slag. Det är också många flyktingbarn som har varit skilda från en eller båda föräldrarna på grund av krig, förföljelse eller fängelsevistelse. Det är också en hel del barn som separeras från sina

föräldrar i samband med flykten när de kommer till Sverige eller ett annat land där de söker asyl. Detta medför svåra påfrestningar för barn när de separeras från sina föräldrar för oviss tid och med oklara besked om när de kan återförenas. Detta är den vanligaste separationen när det gäller ensamkommande flyktingbarn, att de inte vet när och om de får träffa sina föräldrar igen. (Angel & Hjern, 2008). Vidare menar Angel & Hjern att en del barn har förlorat en förälder innan de kommer till Sverige och när de lämnade den andra biologiska föräldern blir situationen tung för barnet som ska skickas till ett land som hon/han inte vet något om. Allt hon/han gått igenom och resan till Sverige kan medföra stora problem och få drastiska konsekvenser för framtiden.

Det finns tre olika slag av PTSD-syndrom

- 1. Återupplevandesymtom:** Minnet är mycket grymt för den traumatiserade personen. Minnesbilder tränger sig fram från obehagliga upplevelser. De situationer som man vill helst undvika att minnas tränger sig i medvetandet och skapar en återupplevelse av den tidigare upplevda traumatiska händelsen, händelserna som satte spår i ens liv. Det kan hända att dessa minnesbilder dyker upp plötsligt under dagen eller på nätterna, i drömmen. Dessa minnen medför en känsla av hjälplöshet, vanmakt och ångest som upplevs med traumat, dramatiska skeendet. (Angel & Hjern, 2008).
- 2. Undvikandesymtom:** Förändringar visar sig i den drabbades personlighet, känsloliv och intellektuella funktioner för att hålla traumatiska minnena borta från medvetandet så att den drabbade inte översvämmas av sina känslor. (Angel & Hjern, 2008). För att den drabbade inte skall utsätta sig för associationer till det som hände undviker man sådant som man tyckte om innan. Personen föredrar att isolera sig och känslorna kontrolleras noga så att de inte översvämmas. Den drabbade undviker nära relationer, minnes och koncentrationssvårigheter försvårar inläringen. Ingenting fungerar som tidigare. Förändringarna hos personen leder till alienation och främlingskap inför sig själv och andra vilket ofta leder till depressioner.(ibid).
- 3. Förhöjd vakenhet:** Efter psykiska trauman beskriver många symptom som verkar vara relaterade till förändringar i vakenhetsgrad. Den drabbade inte kan slappna av utan alltid är spänd. Personen är orolig, kan inte sova bra vilket leder till huvudvärk och illamående.

4 Metod

Jag kommer att redovisa hur jag tänkte och genomförde min studie i detta avsnitt. Jag kommer också att formulera mitt val av den metod som jag använder för att samla data för föreliggande studien.

4.1 Val av metod (kvalitativ metod)

Kvalitativ metod som består av intervjuer med 5 barn.

Jag anser att det den kvalitativa metoden är relevant för denna studie för att få en objektiv bild och resultat av föreliggande studien. Jag vill ge utrymme för barnens subjektiva upplevelse utifrån deras egna ord (Svenning (2003) då den kvantitativa ansatsen kan verka "statisk", enligt min uppfattning. Dalen (2008) menar att intervju betyder en utväxling av synpunkter mellan två personer som samtalar om ett visst ämne vilket är mitt syfte att på detta sätt ta del, även om det är begränsat, av dessa barns upplevelser som har betydelse för deras välmående. Vidare beskriver Dalen (2008) ändamålet med kvalitativa intervjun är att få fram beskrivande information om hur andra människor upplever olika sidor av sin livssituation. Det som kännetecknar den kvalitativa analysen är att man utifrån ett begränsat material, data försöker tränga in i en problematik, fråga och på så sätt få förståelse av problemområdet, menar Svenning (2003).

Eftersom jag med denna studie vill förstå och få en uppfattning om ensamkommande flyktingbarns upplevelser är den kvalitativa ansatsen mest relevant i enlighet med vad Svenning (2003) menar.

Jag kommer att använda mig av intervjuerna för att få del av ensamkommande flyktingbarns upplevelser, känslor och tankar kring deras livssituation. Forskningsintervjun är "*en intervju vars syfte är att erhålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka de beskrivande fenomenens mening*". Kvale (1997.sid.13).

4.2. Deltagande observationer

Första gången när jag blev erbjuden för studiebesök, låt oss säga gruppboende 1, gick jag runt i huset med föreståndaren för att se i vilken miljö dessa barn bor och vad de gör på dagar och nätter. Jag träffade några barn i vardagsrummet och biljardsalen. Jag hälsade dem och ville komma i kontakt med dem redan då så att det kunde underlätta för mig när jag, eventuell, senare skulle intervju dem. De visade intresse för mig och frågade varifrån jag kommer och varför jag var där. Jag uppfattade som ett gyllene tillfälle för att komma i kontakt med dem.

Efter rundan med föreståndaren kom jag upp till gemensamma rummet igen till barnen för att observera vad de gör, hur de driver sin tid samt relationen mellan. Jag satte mig bredvid en

kille som pratade kurdiska och samtalade lite allmänt. Jag observerade samtidigt killarna som spelade biljard och skojade med varandra. Jag tyckte det skulle vara bra att försöka skapa en kontakt genom att tala, spela biljard, lyssna och komma nära dem. Det var meningen att jag skulle skapa en slags kontakt för att komma nära dem och få en förståelse om hur de har det och hur de upplever sitt liv i Sverige, vilket jag gjorde. Svenning (2003) menar att genom deltagarobservation hamnar forskaren i en ständig växelverkan mellan att iaktta, lyssna, fråga och handla. Min förväntning var att det skulle skapa en viss "personlig kontakt" inför intervjuerna om jag lyckas ta kontakt med dessa barn.

4.3 Insamling av material

Jag diskuterade med min handledare vid vårt första handledningstillfälle om hon hade några förslag vilka litteratur eller hemsidor som kunde vara relevant vid skrivandet av denna studie. Hon rekommenderade några värdefulla böcker som har haft stor betydelse för denna studie. Vid sidan av hemsidor tillhörande Migrationsverket och olika kommuner sökte jag relevant avhandlingar, tidsskrifter och andra litteratur på Göteborgs Stadsbibliotekets hemsida, www.ub.gu.se, och dess databaser, gunda /libris, NE.se och google.se till föreliggande arbetet. Men intervjuerna med ungdomarna utgör den viktigaste delen av materialen för denna studie. Eftersom utan dessa intervjuer ingen studie skulle kunna förverkligas.

4.4 Intervjuer

Jag funderade på hur jag skulle utföra mina intervjuer så effektivt som möjligt med de barn som skulle delta i min studie. Jag tänkte på hur det skulle gå om jag gjorde anteckningar under mina intervjuer. Detta verkade omöjligt för en fullständig intervju som skulle göra underlag för min analys. Det fanns risk att jag skulle missa väsentlig information när jag skulle anteckna respondenternas berättelser. Att välja bandspelare/MP3-spelare framstod som bästa alternativ för mig. Genom att spela in intervjun går man inte miste om den respondenten säger. Detta sätt ökar också säkerheten då man bland annat ska citera personen i studien. Detta går hand i hand med det Svenning (2003) menar när han skriver att det är nödvändigt att använda sig av en bandspelare/MP3-spelare vid långa intervjuer i forskningssammanhang. Det underlättar också för forskaren att kunna läsa av och kommunicera med respondenter genom ögonkontakt när denne har MP3-spelare/bandspelare som redskap för intervjun. Intervjuaren kan då fokusera bara respondentens svar och känslor som uppkommer under intervjun. Dalen (2008) påpekar vikten med inspelning av intervjuerna i kvalitativa intervjuer eftersom det är viktigt att få med informanternas egna ord. Därför tycker jag det var rätt val att använda bandspelare vid utförandet av de intervjuer som jag gjorde.

5 Tillvägagångssätt

Efter att det blev klart att jag skulle skriva om "ensamkommande flyktingbarns upplevelser" var det dags att tänka på hur jag skulle komma i kontakt med barn som skulle ingå i min studie och därmed göra "hörnstenen" i föreliggande arbetet.

Först tänkte jag att jag skulle skicka ett e-mail och förklara syftet med min studie till olika kommuner, som tar emot eller har gruppboenden för ensamkommande flyktingbarn, för att fråga om jag kunde intervjua några barn. Sen kom jag på att jag kunde gå genom Röda Korset där jag är medlem och aktiv i förvarsgruppen som en gång i veckan besöker asylsökande som väntar på utvisning i Kålleröd.

Jag kontaktade min kontakt Isabel Exposito på Röda Korset i Göteborg och förklarade för henne att jag kommer att skriva min c-uppsats om "ensamkommande flyktingbarn" och frågade om hon kunde hänvisa mig till någon eller några som har ansvar för ensamkommande flyktingbarn så att jag kunde få den hjälp jag behöver. Jag fick två namn och telefonnummer. Det ena var en person på Rädda Barnen och den andre var enhetschef på ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn i någon kommun i västra Sverige.

Jag valde att ringa först till gruppboendet för ensamkommande flyktingbarn och pratade med enhetschefen. Jag presenterade mig kort samt förklarade syftet med mitt samtal och varifrån jag fick hans telefonnummer. Jag blev väl bemött och han sa till mig att han måste prata med barnen först, men sannolikheten att de skulle ställa upp för intervjuerna var hög. De hade för närvarande 15 barn, samtliga killar, i sitt gruppboende. Han sa till mig att jag kunde göra ett studiebesök om jag ville vilket jag gjorde. Dagen efter tog jag min bil och åkte till kommunen i fråga.

På arbetsplatsen där jag jobbar som timanställd fick jag, av en arbetskamrat, ytterligare en adress till ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn, i en annan kommun. Jag fick namn och adress till den aktuella kommunen i fall jag skulle behöva ytterligare barn för mina intervjuer.

Jag fick samtal från personal på gruppboende 1 om att det bara var en kille som ville ställa upp för intervjuerna. De andra killarna ville inte bli intervjuade. Jag tog telefonnumret till killen som ville bli intervjuad. Jag ville vara optimistisk och tänkte att om jag intervjuar denna kille kanske jag också kunde vinna andra killars förtroende. På detta sätt hoppades jag kunna övertyga de andra killarna för att delta i intervjuerna.

Jag ringde killen som ville bli intervjuad. Han sa till mig att han ville ställa upp men att detta kunde ske först om 5-6 veckor. Jag hade inte tid att vänta så länge.

Jag skickade ett e-mail till enhetschefen på gruppboendet i den andra kommunen, som jag kallar för gruppboende 2, för att se om jag kunde intervjua några barn där istället. Jag skrev om vem jag är och hur jag fick hans telefonnummer samt syftet med intervjuerna.

På morgonen ringde jag gruppboende 1 och frågade om jag kunde åka dit och själv prata med ungdomarna. Jag upplevde nämligen att jag hade fått en bra kontakt med dem när jag var på studiebesök första gången.

I allmänna rummet träffade jag en kille som jag pratat med innan. Vi satte oss och pratade lite. Jag förklarade för honom syftet med mitt besök och frågade om han ville prata med mig om anledningen till varför han kom till Sverige. Jag förklarade också för honom vad som gäller när han ska "prata" med mig. Han ställde upp. Och tre andra killar ställde också upp för intervjuer när han gick med på att "prata" med mig. Det visade sig senare att killarna trodde att jag skulle "intervjua" dem vilket de associerade till intervjuerna på Migrationsverket vid ankomsten till Sverige. De ville inte bli "intervjuade" igen. Det blev skillnad när vi kallade det ett "samtal" istället.

Dagen efter fick jag ett samtal från gruppboende 2 om att två killar ville bli intervjuade.

5.1 Urval

Det var tänkt att jag skulle intervjua respondenter som inte fyllt 18 och därmed "barn" per definition enligt svensk lagstiftning och FN-konventionen. Men det uppstod praktiska problem. Det fanns bara två killar som inte fyllt 18 år i gruppboende 1. De två barnen ville inte ställa upp för intervjuerna ens när personalen frågade dem, dessutom krävdes deras goda mäns godkännande för att intervjuer skulle vara aktuellt.

Jag fokuserade istället på killar i åldern 18 till 19 för min studie. Trots att de nya respondenterna inte skulle kallas "barn", per definition enligt svensk lagstiftning och FN-konventionen, tycker jag fortfarande att jag i min studie kan kalla dem för barn, eftersom de var 16 år gamla när de kom till Sverige. Jag tror inte heller att det har skett någon större biologisk och/eller psykologisk förändring hos dessa killar, under den tid som gått efter att de fyllt 18 år, som skulle komma att påverka studieresultatet för föreliggande studie. Därför anser jag att de fortfarande är aktuella för min studie.

5.2 Intervjuernas utförande

Istället för färdigformulerade frågor har jag använt inledande, öppna frågor. Med inledande frågor kan forskaren få spontana och rika beskrivningar där intervjupersonen, respondenten återger vad hon/han upplever som de viktigaste dimensionerna hos de undersökta

fenomenen.(Kvale, 1997). Vidare menar Kvale att resten av intervjun kan ägnas åt en uppföljning av dessa dimensioner.

Jag har sammanlagt gjort fem intervjuer. Fyra respondenter var 18 år gamla och en 19 år gammal. Fyra respondenter från gruppboende 1 och en respondent från gruppboende 2.

Efter det att jag var klar med vilka killar jag skulle intervjuar frågade jag föreståndaren på gruppboende 1 om vi kunde låna ett lugnt rum där vi kunde utföra våra intervjuer ostörd.

Vi blev hänvisade till ett rum som var möblerat med soffor, bord och blommor. Det rādde hemtrevlig miljö i rummet. Intervjuerna har skett enskild.

Inne i rummet där jag skulle göra intervjuerna presenterade jag mig en gång till för respondenterna. Vi satte oss på sofforna ganska ledigt men ändå på ett sätt som tillät att intervjuaren och respondenten kunde se varandra i ansiktet. Jag ville undvika en miljö där mina respondenter känner sig förhörda.

Först efter att vi pratat lite allmänt förklarade jag syftet med min studie så att respondenten skulle vara medveten om vad "samtalet" handlar om. Jag förklarade också för mina respondenter hur intervjuerna skulle gå till, d.v.s. att jag skulle spela in intervjuerna på bandspelare. Jag följde vetenskapsrådets forskningsetiska principer.

Jag hade testat om min bandspelare fungerade innan vi kom till rummet där jag utförde mina intervjuer, eller "samtal" som mina respondenter ville kalla det.

Den enda intervjun som ägde rum på gruppboende 2 skedde på samma sätt som gruppboende 1. Vi fick även där ett ganska behagligt rum för intervjun.

5.3 Avgränsningar

Eftersom ämnet "ensamkommande flyktningbarn" är stort och brett anser jag att jag måste avgränsa mig till ett specifikt problem. För att de barn som söker sig bland annat till Sverige, utan någon förälder eller legal vårdnadshavare, har många problem med sig när de kommer till det nya landet och de bemöts också av nya problem när de väl är framme. Därför begränsar jag mig till frågan "ensamkommande flyktningbarns upplevelser" för min studie.

5.4 Bortfall

Det blev två bortfall. Den ena som ville vänta 5-6 veckor från gruppboende 1 och en av de två killarna från gruppboende 2. Killen från gruppboende 2 var vid intervjutillfället borta utan någon förklaring.

6. Etiska aspekter

Jag har följt fyra forskningsetiska principer, krav som gäller inom samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningsområden, när jag utförde mina intervjuer. De grundläggande individskyddskraven preciseras i fyra allmänna huvudkrav på forskningen. (www.rv.se).

Informationskravet: Jag har belyst mina respondenter om att jag är student vid Göteborgs Universitet och går på socionomutbildningen samt syftet med den aktuella studien som jag utför.

Samtyckekravet: Jag informerade respondenterna innan intervjuerna om att deras deltagande är viktig för att jag ska utföra min forskning men att deras deltagande är frivilligt. Efter detta kunde de själva bestämma om de fortfarande ville vara med på intervjuerna eller inte. Respondenterna blev också informerade om att de kunde avbryta intervjuerna när som helst om de av någon anledning inte ville vara med längre.

Konfidentialitetskravet: Jag informerade respondenterna om att deras identitet inte kommer att avslöjas och att jag inte skulle lämna utrymme i studien för utomstående att på något sätt identifiera mina respondenter.

Nyttjandekravet: Jag har informerat respondenterna detaljerat om att jag kommer att använda intervjuerna endast till det syfte jag uppgav och ingenting annat. www.vr.se

7. Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att undersöka undersökningens förmåga att mäta det man vill mäta, menar Svenning (2003). Vidare menar han att det finns många faktorer, så som observationer, frågekonstruktioner, intervjuer, respondenternas öppenhet, metoder, intervjupersonens värderingar etc. som kan påverka en studies validitet. Det vill säga att man undersöker det man vill undersöka och ingenting annat.

Under intervjuerna fokuserade jag på vad respondenterna sa för att kunna ställa en följdfråga så att vi inte skulle hamna utanför ämnet, vilket kan äventyra hela studiens utgång och resultat. Genom att skapa en lättsam miljö under intervjuerna förväntade jag mig att mina respondenter skulle svara på frågorna utan att påverkas av mig. Jag anser också att jag har lyckats undvika att mina frågor färgades av mina värderingar.

Med reliabilitet menar Svenning (2003) att resultatet av en studie ska vara tillförlitligt. Med det menar han att andra forskare ska kunna dra samma eller ganska identiska studieresultat om han/hon använder sig av samma, begrepp, metod och syfte. Jag använde också metodtriangulering (data, observationer, teori och metoder) vilket ökar föreliggande studies

tillförlitlighet. Den slutsats som dras i den tidigare forskningsstudien bekräftar/förstärker också denna studies reliabilitet, trycker jag.

7.1 Generaliserbarhet

Jag vill påpeka att min studie inte är så omfattande och stor att man skulle kunna dra ett generaliserbart resultat, snarare kan man säga att studien är exemplifierande.

Men jag vill ändå säga att av det som framkommer både i mitt studieresultat och i tidigare forskning samt respondenternas utsagor kan man dra en försiktig slutsats och säga att studien kan vara ”generaliserbar” av mindre omfattning. Jag vill ändå vara försiktig med användningen av begreppet ”generaliserbart” för min lilla och ganska begränsade studie som jag har gjort. Svenning (2003) påpekar vikten att man ska vara mycket försiktig med generaliseringar. Vidare exemplifierar Svenning (2003) och ställer frågor i den karaktären om man kan generalisera ett studieresultat som baserar till exempel på några personers utsagor om ett specifikt ämne, problem.

KORTBESKRIVNING AV MINA RESPONDENTER

Jag beskriver respondenter lite kort för att läsaren ska kunna få en uppfattning om vilka dessa är och vilken bakgrund de har och därmed få en ökad förståelse för deras upplevelser och situation. Respondenterna har vidare fått fingerade namn för att kunna förbli anonyma. Istället för ”respondent 1, 2” osv. har jag utgått från bokstavsordning genom att börja med ett namn som börjar med första bokstaven av alfabetet så att jag kommer ihåg vilken respondent jag talar om. Eftersom jag kommer ihåg respondenternas ansikten, därmed deras historia, när jag tänker på i vilken ordning jag gjorde intervjuerna.

Alex kom till Sverige från mellanöstern för två år sedan. Han har inte gått i skolan i sitt hemland. Han har två systrar och två bröder kvar i hemlandet. Alex pappa har blivit mördad av terrorister i hemlandet på grund av hans politiska engagemang. Han tänker fortfarande på hur hans pappas slitna kropp såg ut när den skulle tvättas innan begravningen enligt muslimska regler. Då var Alex 12 år.

Alex mamma betalade smugglare, genom att sälja en affärslokal som de hade, för att de skulle ta honom till ett tryggt land. Detta gjordes fastän Alex inte ville lämna sin mamma och sina syskon. Han smugglades först in i granlandet och senare i en lastbil vidare till Sverige. Resan tog ca en vecka. På väg till Sverige fick Alex bara tillgång till lite enklare proviants i form av smörgåsar och vatten. Vidare fick han endast gå ut ur lastbilen när han skulle gå på toaletten.

Efter ankomsten till Sverige placerades Alex i ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn.

De första månaderna i Sverige beskriver Alex som det värsta i hans liv. Han fick uppehållstillstånd efter sex månader, vilket han känner sig lyckliglottad för.

Nu går Alex i skolan, men han menar att han inte är direkt förtjust i skolan. Han har svårt att koncentrera sig på så väl studierna som till vad läraren lär ut. Helst av allt vill han jobba och tjäna pengar genom att exempelvis öppna egen pizzeria, trots att mamman ville att han skulle studera i Sverige.

Alex säger att han känner sig ensam och vaknar på nätterna ibland. Han ser sin mamma, sina syskon och sin döde pappa i sina drömmar. Drömmarna för med sig oro och han säger att han är genomsvettig och törstig när han vaknar. Ibland går det så långt så att han inte vet var han befinner sig när han vaknar ur mardrömmen. Saknaden efter familjen verkar vara enorm.

Bertil kom till Sverige från mellanöstern för knappt tre år sedan. Han har inga bekanta eller släktingar i Sverige. Han fyllde nyligen 19 år. Bertil har fyra bröder och en syster och båda föräldrarna lever i hemlandet.

På grund av stridigheterna och självmordsbombningarna i hemstaden skickade hans pappa honom till Sverige genom att betala en anseelig summa pengar till smugglare. Hans pappa ville nämligen inte att han skulle bli offer för omständigheterna i hemlandet och med förhoppningen att han skulle utbilda sig och ha en bra framtid. Bertil ville inte åka, men kunde inte säga nej till sin pappa.

Bertil fördes först till grannlandet och därifrån smugglades han vidare till Sverige i en lastbil. Resan tog ca en vecka. På väg till Sverige fick han bara äta enkel mat och vatten så att han kunde överleva resan. Han fick bara gå ut ur lastbilen för att gå på toaletten.

Efter ankomsten till Sverige placerades Bertil i ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn.

Bertil säger att de första månaderna i Sverige var hemska. Han ifrågasatte konstant orsaken till att han placerades på gruppboendet och undrade vad som skulle hända med honom. Frågan om uppehållstillstånd var den dominerande tanken som upptog hans vardag.

Bertil fick uppehållstillstånd efter drygt sex månader. Glädjen höll i sig dock bara i några månader. Han började återigen få koncentrationssvårigheter och skolan intresserade honom inte. Frånvaron blev så hög att konflikt uppstod mellan Bertil och hans lärare. Han sover dåligt och många gånger på dåligt humör på grund av tröttheten. Han får tabletter för att

kunna sova. Bertil uppger att han inte känner sig hemma här, men kan inte heller åka tillbaka. Han säger att hans kropp är här, men hans själ är långt borta.

Helst av allt skulle han vilja att hans föräldrar skulle flytta till Sverige på grund av saknaden, längtan och tryggheten han känner.

Bertil säger att han vill läsa, vilket även båda hans föräldrar vill, men han orkar inte läsa så många år. Han säger att han inte orkar tänka på det när det gäller hans framtid. Det blir ingen förbättring i hans liv heller, enligt Bertil. Han uppger också att han egentligen ville utbilda sig till polis här i Sverige. Men han säger sig förstå nu att han inte kan bli polis på grund av att han finner det svårt att läsa.

Bertil säger att han vill jobba och tjäna pengar, men det är svårt med arbete nu. För övrigt har Bertil eget boende numera där han bor ensam.

Calle kom till Sverige från mellanöstern för knappt två år sedan. Han har inga bekanta eller släktingar i Sverige. Han fyllde nyligen 18 år och hans avvisning är överhängande. Calles båda föräldrar är döda. Calles pappa dog av sina tortyrskador som han fick i fängelse under de år han satte inne. Då var Calle 10 år gammalt. Två år efter faderns död dog också Calles mamma. Calles morbror fick från och med då ta hand om Calle och hans två yngre systrar. De hade nämligen ingen annan som kunde ta hand om dem.

På grund av de senaste årens intensive strider och självmordsbombningar i Calles hemstad bestämde Calles morbror sig för att skicka honom utomlands för att trygga hans säkerhet. Calle uppger också att terrorister tvingade barn och ungdomarna in i deras organisationer. Calle motsatte sig idén om att lämna sina systrar och åka till ett land han inte känner till. Men hans morbror motiverade sitt beslut med att han ska åka utomlands och läsa så att han sedan kan ta hand om sina systrar. Han sa vidare till Calle att han inte kan garantera Calles skydd på grund av stridigheterna.

Calle fördes först till ett grannland av smugglarna och därifrån skickades han vidare till Sverige i en lastbil. Calles resa tog ca en vecka i en låst lastbil. Han fick tillräckligt med mat och vatten under hela resan. Han fick dock bara lämna lastbilen när han skulle gå på toaletten. När Calle väl kom fram till Sverige orkade han knappt gå av trötthet och sorg.

Han skickades till ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn efter att ha intervjuats av anställda på Migrationsverket.

Calle har inte haft kontakt med sina systrar och sin morbror sedan han kom till Sverige.

Han mår väldigt dåligt sedan han anlände och intar antidepressiva och sömntabletter för att orka igenom dagar. Calle försöker gå skolan, men orkar inte. Det mesta är på grund av att han inte kan koncentrera. Han har ständig ont i huvudet, spyr ofta och är oroligt för sitt liv. Calle medger att han inte har några framtida förväntningar eftersom han inte känner en trygghet inför framtiden. Nere i hemlandet drömde han dock om att bli affärsman. Här i Sverige kan polisen när som helst komma och hämta honom och skicka tillbaka honom till landet han flydde ifrån och där han numera inte har någon att gå till, förklarar han.

David är 18 år gammal och kom till Sverige från mellanöstern för knappt två år sedan.

David tillhör en kristen minoritet i det land han kommer ifrån. Eftersom Davids föräldrar samarbetade med Amerikanerna blev hela hans familj måltavla för terrorister och andra religiösa grupperna som hade mycket makt. Han har både sin mamma och pappa samt tre bröder och en syster i hemlandet. Två av Davids äldre bröder har blivit föremål för mordförsök. De blev svårt skadade, men de klarade sig levande ur attentatet.

David säger att hans pappa pratade med honom och sa att han kommer att skickas till ett tryggt land där han kunde leva utan hot för hans liv och möjlighet till studier. Trots Davids ovilja tvingade hans föräldrar honom att åka bort eftersom de inte kunde garantera honom en trygg tillvaro nere i hemlandet.

Davids uppger att resan hit inte var svår, men han kände sig ensam och mådde inte riktig bra för att han lämnade hela sin familj och alla sina vänner. Smugglarna förde honom först till grannlandet och därifrån flög han till Sverige eftersom hans pappa hade betalat för en enklare resa (tänk på lastbilresorna) till vilket land i Europa som helst.

Efter ankomsten till Sverige placerades David i ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn.

Till en början brukade David gå till skolan med glädje utan att missa en dag från början trots att han tänkte mycket på sin familj och var orolig för dem. Han säger att han lärde sig prata svenska (min upplevelse är också) väldigt snabbt. Han gillar svenska språket och vill lära det, poängterade han.

David säger att han inte mår riktigt bra just nu eftersom han fick avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, men han försöker kämpa för att inte bli sjuk. Han säger att han tar hjälp av tabletter för att få sömn och orka gå i skolan.

Han uppger att han inte är lika motiverad som tidigare att gå i skolan, men han gör det ändå. Det är tråkigt att stanna hemma, säger han.

David uppger vidare att han fortfarande är hoppfull (jag upplevde honom inte hoppfull) inför möjligheten att få stanna i Sverige. ”Man måste ha hopp för att överleva” säger han till mig och ler sorgset.

David hade drömmar om att bli en rik affärsman i hemlandet, men här i Sverige vill han bli polis om han får stanna. Han tillägger och säger att det är bara en tanke. Han säger att han inte kan tänka på vad han vill bli just nu. Han måste få uppehållstillstånd innan han kan planera sin framtid.

Erik är 18 gammal och kommer från mellanöstern. Han kom till Sverige för två år sedan.

Erik har 5 systrar och fyra bröder. De bor tillsammans med föräldrarna i hemlandet. På grund av stridigheterna, självmordsbombningar, oroligheterna och ständiga konflikter i hemstaden skickade Eriks pappa honom till Europa. Trots Eriks motstånd ville hans pappa att han skulle åka till ett lugnt land och ha ett tryggt liv utan risk och hot för hans liv. Erik berättar också att beväpnade organisationer brukade lura, många gånger röva bort, barn och ungdomar till sin kamp.

Eriks pappa kom överens med smugglarna om att smuggla Erik till Sverige eftersom Sverige ansågs vara ett bra land för barn.

Erik följde först med smugglarna till ett angränsat land där andra smugglare tog över uppdraget att föra Erik till Sverige.

Resan till Sverige tog nio dagar med tåg och han korsar 5 fem länder tills han lyckas ta sig till Sverige. Erik säger att det fanns andra barn i sällskapet, men de fick inte vara tillsammans.

Erik uppger att han varken kunde sova bra eller kunde säga till smugglarna att han var hungrig eller törstig. De smugglare som tog Erik till Sverige kunde inte tala hans språk.

Efter ankomsten till Sverige placeras Erik i ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn. Han träffade nya barn och ungdomar som kom från hans land. Han kände sig lite glad nu för att han hade sina jämnåringar som han kunde prata med trots saknad av hans föräldrar och hans syskon.

Erik fick beslut på sin asylansökan relativt snabbt i jämförelse med de normala beslutstiderna. Hans ansökan beviljades. ”Det var mycket roligt att jag fick stanna,” säger han med ett brett leende och det lyser i hans ögon.

Erik har nu mera eget boende på tre rum och kök sedan några månader som han bor ensam i. Socialtjänsten tycker dock att det är för stort för honom. Han tycker också att det inte är bra

att han bor ensam i en stor lägenhet, men han är orolig för vart han kan hamna. Det är inte han som bestämmer var han ska bo nu.

Erik går i skolan, men han säger att det är svårt att hänga med i vad läraren säger. Han säger att han ofta tänker på att det hänt något med hans föräldrar och syskon trots att han ringer och pratar med dem väldigt ofta.

Trots svagt intresse för skolan vill Erik bli antingen pilot för att se andra länder och spännande platser eller bli polis för att skydda folk.

8. Resultat och analys

Jag har varit på två olika gruppboende, i två olika kommuner, för ensamkommande flyktingbarn och gjort fem intervjuer för föreliggande studie. Två av mina respondenter har inget uppehållstillstånd, fått avslag på sin asylansökan och förväntas att utvisas från Sverige. Samtliga mina respondenter är killar. Det skulle vara intressant att ha en eller två tjejer i studien för att se om det är någon skillnad mellan killar och tjejers upplevelser, men jag lyckades bara komma i kontakt med killar.

8.1. Varför skickas barn från sitt hemland och söker asyl i Sverige?

Det framgår både i inledningen och i bakgrunden av denna studie att anledningen till att föräldrar eller någon närbekant till barnet skickar barnet bl.a. till Sverige av olika anledningar. Främsta anledningen till att barnet skickas i väg, visar sig vara att garantera en trygg tillvaro i ett främmande land där barnet får växa upp utan hot för hennes/hans liv och hälsa och bättre förutsättningar för hennes/hans utveckling och framgång. Detta på grund av krig av olika slag; krig med ett annat land, inre politiska konflikter som gör livet outhärdligt främst för barnen. Förföljelser på grund av ideologiska, etniska och religiösa tillhörigheter är också några skäl för många föräldrar eller närbekanta som skickar i väg barnen. Det är inte ovanligt heller att barn skickas iväg för att det finns hot för att barnet tvingas till beväpnade konflikter eller krig.

Det som är gemensamt för mina respondenter är att det var inte deras egen vilja att lämna sitt hemland, separera från sin familj och alla sina sociala relationer samt flytta till ett okänt land, en tillvaro som präglas av ovisshet och ensamhet för barnet.

En av mina respondenter, vi kallar honom Alex, kom till Sverige för två år sedan. Alex är ett av fem barn i familjen. Han har två yngre och två äldre syskon. Han kommer från ett land där det råder inre konflikter sedan i början av 1990-talet. Hans pappa var politiskt engagerad och

mördades fyra år innan han skickades till Sverige. Alex berättar också om sin hemstad som ett ställe där det inte råder säkerhet för någon. Det finns olika religiösa och etniska grupper i hans hemstad som är i ständig konflikt med varandra.

”De (religiösa och tidigare regimanhängarna) brukar lova barn och ungdomar att få vapen och döda amerikaner om de går med i deras organisation. Man blir också misshandlad eller kidnappad om man inte frivilligt vill vara med dem. De tvingar barnen till att kriga och till självmordsbombning. Det var därför min mamma skickade mig till Sverige genom att sälja vår affär och betala smugglare. Mamma ville att jag skulle gå i skolan utan att bli hotad till livet i Sverige”.

Som nämndes tidigare finns det flera skäl till att ensamma barn skickas till demokratiska länder för att ha en trygg tillvaro och bättre förutsättningar för barnets utveckling och välmående.

En annan av mina respondenter, vi kallar honom för Erik, kommer från ett land där det råder inbördes krig och nästan varje vecka, för att inte säga varje dag, mord. Självordsbombningar, kidnappningar och bilbombningar är en del av vardagen. Livet är ännu svårare, enligt massmedier och olika oberoende humanitära organisationer, för den minoritetsgruppen som har en annan religiös tro än den majoriteten i landet har. Erik uppger att några av hans familjmedlemmar har blivit föremål för mordförsök på grund av familjens samarbete med amerikanerna och att de tillhör en kristen minoritet, men de klarade sig med skador av olika grader.

”Jag är inte muslim och min familj jobbar med regeringen och amerikanerna. Därför hela min familj hotas av terrorister. Den här terroristgruppen vill att alla som inte delar deras tro och samarbetar med regeringen och amerikanerna ska dödas. Min pappa betalade en stor summa pengar till smugglarna så att de hjälpte mig att åka till Sverige och leva utan att bli hotad till livet.”

Sammanfattning

Orsaken till varför ensamma barn skickas bl.a. till Sverige är starkt beroende på hemlandets demokrati och politiska stabilitet. De länder som de ensamkommande flyktingbarnen kommer ifrån kan inte garantera sina medborgares säkerhet och trygghet p.g.a. inre politiska och beväpnade konflikter som råder i landet. Den politiska instabiliteten skapar förutsättningar för

de radikala och fundamentalistiska rörelserna att etablera sig i samhället som ett alternativt sätt för medborgarna att leva. Avsaknad av politisk vilja och makt som kan behandla alla sina medborgare lika utan hänsynstagande till etnisk och religiös tillhörighet eller politiskt tolerans, skapar också sina offer. När den politiska situationen blir ohållbar i landet dras även barnen in i politiska, etniska och religiösa konflikter i form av tvångsrekryteringar och kidnappningar till olika krigsförande grupper. Som konsekvens av detta skickar en del föräldrar sina barn till demokratiska länder med förhoppningen att barnet ska ha en trygg tillvaro och framtid.

8.2. Hur mottages ensamkommande flyktingbarn i Sverige?

Jag ska först beskriva kort om hur mottagningen av ensamkommande flyktingbarn sker och vilka svårigheter dessa barn/ungdomar möter utifrån mina respondenters berättelser.

Migrationsverket är den statliga instansen som har ansvar för invandring och flykting/asylärenden i Sverige. www.migrationsverket.se

Enligt Migrationsverkets statistik söker varje år flera hundra ensamkommande flyktingbarn asyl i Sverige.(ibid).

Genom en lagändring fr.o.m. juli 2006 fördelas ansvaret för de ensamkommande flyktingbarn som söker asyl i Sverige mellan Migrationsverket/staten och kommunerna. Detta innebär att Migrationsverkets befogenheter begränsas med myndighetsutövning, dvs. Migrationsverket har fortfarande ansvaret för barnets asylärenden och frågor om ekonomisk hjälp och återvändande när det blir aktuellt.

Kommunerna tilldelades ansvaret för de ensamkommande flyktingbarnens boende och omvårdnad. Kommunerna får ersättning för sina insatser enligt överenskommelsen mellan staten och kommunerna. Enligt svensk lag kan staten inte tvinga kommunerna att ta emot ensamkommande flyktingbarn. www.migrationsverket.se

Alla barn som kommer till Sverige har rätt till en god man som utses av socialtjänsten för att finnas som stöd, hjälpa och bevaka barnets intressen. (Angel & Hjern, 2008). Enligt Migrationsverkets regler ska asylansökan av ensamkommande flyktingbarn prioriteras och handläggas av handläggare med speciell kompetens, menar Angel & Hjern (2008). Enligt svensk lag har ensamkommande flyktingbarn lika rättigheter som alla andra svenska barn.(ibid).

Det ligger i Migrationsverkets ansvar att se till att det ny anlända ensamkommande barnet skickas till en av de mottagningskommunerna som Migrationsverket slutit avtal med. Dessa

barn kan bo hos en släkting, bekant och fosterfamilj efter utredning av socialtjänsten eller i ett gruppboende med andra barn och ungdomar. (Angel & Hjern, 2008).

Eftersom de ensamkommande flyktingbarnens rättigheter omfattas av de rättigheter som alla andra svenska barn har, omfattas de också av socialtjänstlagarna och FN:s barnkonventioner.

Om en asylsökande som är yngre än 18 år får avslag på sin asylansökan kan detta överklagas hos Migrationsdomstolen. Om barnet får avslag på sin ansökan där också kan denne utvisas från Sverige till det land barnet kommer ifrån. Migrationsverket ser till att barnet lämnas till dennes vårdnadshavare eller en anhörig. www.migrationsverket.se

Mina respondenter erfarenheter vid mottagandet i Sverige

Alla var 16 år gamla när de kom till Sverige och sökte asyl. 2 av dem fick avslag och förväntas att utvisas från Sverige, 2 fick uppehållstillstånd efter 6 månader och 1 efter 3 månaders vistelse i Sverige.

Alla mina respondenter sade sig vara nöjda och tacksamma med mottagandet när de kom i kontakt med Migrationsverket för första gången, när jag frågade dem om deras upplevelser vid första kontakten med myndigheterna. När jag frågade dem vad de var nöjda med fick jag till svar att de hade fått kläder, mat, skor och tandborste. Alex: *"Jag fick mycket hjälp. Jag fick filt, tandborste och mat. Jag kände mig mycket glad."* Den ena respondenten uppgav att han fick sova på soffan med en filt på sig i Migrationsverket första natten eftersom han hade kommit och anmält sig sent på kvällen. De andra uppgav att de, samma dag, blev skickade till gruppboenden där de bor fortfarande, förutom en som bor i egen lägenhet efter att ha fått uppehållstillstånd.

Eftersom det förväntas att Migrationsverket och socialtjänsten har kunskaperna om vilka svårigheter de ensamkommande flyktingbarnen har frågade jag mina respondenter om någon hade frågat dem hur de mårde och om de ville träffa en läkare. Svaret var enhetligt; nej!

De hade fått mat, kläder, tandborste och skickades till gruppboenden utan att ta hänsyn till att dessa barn kommer från väldigt utsatta situationer med traumatiska upplevelser. *"Många av dem har i hemlandet haft mycket svåra upplevelser, och alla har de tvingats att plötsligt ge sig iväg på en lång resa till ett främmande land."* (Angel & Hjern, 2008 sid.23).

SoL (2001:453.5kap 1§) *Socialnämnden skall med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling.*

”Resan till Sverige tog två veckor. Vi fick knappt äta någonting. Vi fick gå ut från lastbilen bara när vi skulle gå på toaletten. Högst två gånger om dagen”, säger en av mina respondenter.

Sammanfattning

Genom lagstiftningen juli 2006 fördelades ansvaret för ensamkommande flyktingbarn mellan de kommuner som skrev avtal med staten och Migrationsverket. Detta innebär att Migrationsverket ska ha ansvaret för asylärenden och lämna barnet till någon vårdnadshavare eller anhörig vid utvisningar och kommunerna ska ansvara för barnens övriga behov så som andra svenska barn som är lagstadgade enligt SoL (2001:453.5kap 1§) *Socialnämnden skall med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling.* Men om man utgår från mina respondenters erfarenheter tillämpas inte denna lag i sin fulla kraft. Det visar sig att det inte tas hänsyn till ensamkommande flyktingbarns speciella behov utifrån deras speciella upplevelser.

8.3. Vilka känslor bär ensamkommande flyktingbarn med sig?

De gemensamma erfarenheterna som mina respondenter har är krigsupplevelser av olika slag och svårigheter samt att de har blivit vittne till antingen mord eller försök till mord av någon/några av sina familjmedlemmar.

”Det som stör mig mest är att jag fortfarande tänker på min pappas sönderslitna kropp efter bombattentat. Jag kunde inte äta eller sova några dagar efter min pappas död. Jag vill glömma det, men jag tänker ändå på det många gånger”, beskriver en av mina respondenter sin upplevelse.

En annan respondent berättade om hur han kände när han lämnade (separerades från) sina föräldrar och skulle följa med smugglaren: *”Det kändes som jag förlorat allt jag hade. Jag visste inte riktigt vart jag skulle åka. Jag tänkte om jag kommer att träffa igen min mamma, min pappa och mina syskon. Jag ville inte...(funderar en stund). Jag måste göra som min pappa ville. Han ville att jag skulle läsa och bli läkare. Jag tänker hela tiden på dem. Jag hade ingen aning om hur Sverige såg ut.”*

Det finns ändå olika erfarenheter som mina respondenter har på grund av deras egen och familjernas specifika situation. *”Min pappa var politisk aktiv och greps av polisen. Han satt i fängelse i flera år. Han dog kort efter att han släpptes på grund av sina skador som han fick i fängelset. Jag var tio år gammal. Min mamma dog två år efter min pappa. Min morbror tog*

hand om mig och mina två yngre systrar...// min morbror tyckte att han inte kunde ta hand om oss. Ungdomar lurades och kidnappades av terrorister varje dag. Han sa till mig att han skulle skicka mig till Tyskland. Jag ville inte lämna mina systrar. Jag måste ta hand om dem. Han klappade mig på axlarna och sa att jag var en man, jag måste bete mig som en man.”

Med ovanstående citat och mina teoretiska ansatser som grund ska jag analysera mina respondenters känslor, upplevelser och konsekvenser av det dramatiska livet de har ”haft”.

Som det framkommer både i mina respondenters berättelser och tidigare forskning har de flesta ensamkommande flyktingbarn obehagliga och traumatiska erfarenheter redan innan de kommer till Sverige. (Angel & Hjern, 2008) menar att för att man ska använda denna diagnos, (trauma=skada) förutsätter det att den drabbade människan har blivit utsatt för plötslig och oförutsedda händelser som gör att han/hon upplever ett hot mot sitt eget liv eller någon närståendes existens och närvaro. Vidare menar (Angel & Hjern, 2008) att när en människa ser en närstående person blir misshandlad, skadad, såras, kränkas eller själv bli föremål för olika slag av övergrepp och individen upplever en djup maktlöshet i denna situation uppstår ett psykiskt trauma.

Mina, ovancerade respondenter, beskriver sina upplevelser olika men deras erfarenheter ger upphov till en traumatisk sjukdom som kan orsaka drastiska konsekvenser för deras liv framöver. Samtliga mina respondenter kommer från familjer som har blivit förföljda, trakasserade eller blivit offer för våldsamheter och krig. Våld, kriser, separationer och förlust präglar mina respondenters tillvaro så långt tillbaka de kan minnas. Det är också stor risk för att personer som har blivit utsatta för traumatiserade händelser förlorar tilliten till människorna runt dem och utvecklar psykiska och psykosomatiska symtom. (Angel & Hjern, 2008)

Utifrån Eriksons utvecklingsteori och mina respondenters erfarenheter, upplevelser vill jag analysera deras identitetsstatus.

Erikson påstår att hur man löser konflikter är starkt beroende av individens nuvarande situation och hur effektivt konflikter som tidigare uppstått i ens liv löstes. (Frisen & Hwang, 2006).

”Utan en grundläggande tillit, självständighet, initiativförmåga och verksamhetslust, dvs. utan de tidigare positiva krislösningarna, är det svårt att utveckla en stabil identitet under tonåren.”(Frisen & Hwang, 2006.sid.12).

En annan utmärkande egenskap som man kan skönja hos mina respondenter är att de motsätter sig inte sina vårdnadshavare och föräldrar trots att de egentligen inte vill göra det de blir tillsagda. Många av dem säger att de inte viste ens att de skulle åka till Sverige. Trots stark ovilja, ångest, rädsla och risk för aldrig återvändande, träffa sina föräldrar, syskon lyder de sina vårdnadshavare och ger sig ut ”till ingenstans.” Marcia beskriver ungdomar med dessa beteenden som osäkra, känsliga med kluvna tendenser i sina relationer.(Frisen & Hwang,2006). Denna identitetsstatus kallar Marcia för ”moratorium.” Man kan egentligen hitta flera olika typer av identitetsstatus hos dem. Marcia beskriver ungdomar som hamnar inom ramen för ”för tidigt identitet” med egenskaper som ”har gjort ställningstaganden utan några erfarenheter och utforskning.” Det som sker hos dessa killar är att de tar ställning utan någon erfarenhet av utforskning.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att de barn och ungdomar som kommer till Sverige och söker asyl, uppbär svåra traumatiska symptom med problematisk identitetsstatus som kan påverka deras liv allvarligt om dessa inte får relevant vård och stöd i mottagarlandet.

8.4. Hur upplever ensamkommande flyktingbarn sin situation i Sverige?

Jag ska försöka ta reda på, utifrån mina respondenters berättelser, vad konsekvenserna för separationen och de erfarenheter som mina respondenter haft i hemlandet är samt vilka problem som uppstår för dessa i Sverige.

Alla mina respondenter uttrycker sig att det viktigaste för dem är deras familjer. Frånvaron av deras familjer och de våldsamheter de har bevittnats uppges vara det jobbigaste för dem. Fyra av mina respondenter använder sömntabletter för att kunna sova så att de slipper tänka på hur deras liv, utifrån deras upplevelse, ser ut. En av respondenterna uppger att han försökte ta sitt liv pga. att han inte längre orkade med livet.

En av killarna berättar om sina ofta förekommande mardrömmar: *”Ofta drömmer jag om min pappas sönderslitna kropp när de tvättade honom (enligt islam tvättar man de döda innan man begraver dem). Jag blir rädd, arg och ledsen. Min mamma håller i mig för att trösta mig. Men när jag vaknar har jag ont i magen och vill spy. Jag upptäcker att jag inte har min mamma hos mig heller. Jag blir rädd om det händer något med min mamma också. Då tar jag en tablett till eller lyssnar jag på musik för att glömma bort min dröm.”*

En annan kille beskriver att han ofta tänker på döden, ensamhet och de problem han har på nätterna: *”Fast jag vaknar inte mycket. Jag tar sömntabletter för att sova (känner sig generad och tittar på min reaktion), annars kan jag inte sova.”*

En annan kille beskriver sin situation i Sverige så här: *”Jag kände mig mycket ensam från början. Jag kunde inte riktigt förstå varför jag skulle vara här. Jag orkade inte prata med någon. Jag ville bara tänka på vad som kommer att hända. Jag mådde inte bra. Jag tålde inte skoj. Jag ville vara ensam. Jag kände inte för att skratta. Jag lämnade mitt land och kom till ett främmande land. Jag är inte glad nu heller trots att jag fick uppehållstillstånd för ett och ett halvt år sedan.”*

Alla mina respondenter beskriver skolan och utbildning som en nödvändighet för att lyckas i sitt liv. Men på grund av koncentrationssvårigheter, nedstämdhet, ensamhetskänslor, språksvårigheter och meningslösheten de upplever tror de inte att de skulle klara av att läsa vidare.

”Jag går i skolan bara så. Jag gör det för att jag måste. Jag brukar gå i skolan och bara sätter mig där tills lektionen är slut. Läraren pratar och jag bara sitter där. Min kropp är där, men min själ är inte där. Jag kan inte koncentrera mig på vad läraren säger. Jag gillar min lärare och jag vet att skolan är viktig men...! Jag förstår inte vad hon säger. Hon pratar snabbt.

När jag frågade dem vad de ville bli eller vill göra i framtiden märkte jag en viss tveksamhet hos alla killarna innan de svarade. Det verkade som om de inte tänkt på det innan. Alla betonade vikten med skolan, men ingen verkade se någon framtid i skolan. De som inte hade uppehållstillstånd fokuserade (av naturliga skäl) på att de inte ens visste om de stannar i Sverige. Därför var det svårt att säga vad de skulle göra, men om de fick stanna i Sverige skulle de förmodligen vilja jobba. Eftersom de inte trodde att de skulle orka gå i skolan så många år.

”Jag svär vid Gud. Jag vet inte vad jag ska göra i min framtid. Jag borde ha skött min skola så att jag kunde läsa vidare och bli polis. Men jag klarar inte skolan. Det fastnar inte nu. Fast det var bättre för mig ett tag i skolan. Man ska läsa 10 år för att bli polis. Det är mycket. Jag klarar inte det. Jag kan inte bli polis. Men jag kanske kan bli pizzabagare och tjäna pengar och (skrattar) skicka till mina föräldrar. Kanske städare. Jag vet inte. Vad kan jag bli annars?”

Utifrån de intervjuer som jag gjorde med fem killar och tidigare forskning om ensamkommande flyktingbarn, har de dramatiska och traumatiska händelserna som dessa barn har erfarit tidigare sätter sin prägel i dessa barns liv även i Sverige. De traumatiska

händelserna; separation från sina mänskliga relationer, en ny uppväxt miljö, våldsamheter och övergrepp av olika slag, påverkar deras psykiska och fysiska hälsa, relationer, identitet, förmåga att hantera motgångar, prestationer, hopp om framtiden etc. i det nya landet. När ett barn skickas bort innebär detta en stor livsförändring, menar Angel& Hjern(2008). Man kan konstatera ett uppgivenhetssymptom hos dessa barn. Det framträder också tydligt att dessa barn visar starka tecken på osäkerhet, otrygghet, blyghet, besvikelser, lojalitet och skuldkänslor. *"Om jag hade min pappa skulle jag inte vara här"*, uttryckte en av mina respondenter sin frustration inför sin situation. Ingen av mina respondenter medgav direkt negativa upplevelser i sin biologiska familjs mänskliga relationer.

I skuggan av det ovan sagda, utifrån mina teoretiska ansatser, kan man dra slutsatsen att mina respondenter drabbas av olika destruktiva beteenden och psykosomatisk ohälsa samt meningslöshet i sitt liv. Antonovsky (2005) menar att personer med höga värden av **"begriplighet"**, en av de tre komponenterna som utgör KASAM (känslan av sammanhang), har förmågan att se framtida situationer hanterbara, konfronterbara oavsett om de är negativa eller positiva. De har en förmåga att se att det kommer att ordna sig vilket jag inte kan se hos mina respondenter. Antonovsky (2005).

De här killarna upplever inte heller att de har resurser till sitt förfogande för att klara av de motgångar de möter eller möjlighet att använda sina resurser för sin framgång. Skolan, personal inom socialtjänsten och gruppboenden kan vara resurser som dessa killar kan använda för att göra livet meningsfullt. Men det verkar inte som att de ser dessa möjligheter och resurser. Det råder en uppgivenhetstendens och de känner sig som offer inför livets olika utmaningar och vad som hände tidigare i deras liv, vilket ger lägre värden i hälsoskalan. För att man ska ha höga värden på komponenten **"hanterbarhet"** krävs det att individer ska lyckas resa sig upp och inte sörja sina förluster samt att de ska vara medvetna om sina individuella, sociala och praktiska resurser som ger styrka till individen. Man kan inte heller se något starkt engagemang eller intresse som ger mening, **"meningsfullhet"**, och betydelse i deras liv. Man kan konstatera att de ger tydliga tecken på likgiltighet och lever i ovisshet som ger lägre värde i KASAM. (ibid).

Erikson (Frisen & Hwang, 2006) menar att en stabil identitet är upplevelsen av att man är samma person trots olika levnadsomständigheter, olika roller och relationer. Vidare menar han att sociala faktorer, miljön och olika kulturer formar vår identitet. När jag analyserar, med hänsynstagande till hur mina respondenter lever och upplever, ser jag mina respondenter

hamna i kategorin som Marcia kallar för "identitetsförvirring." Marcia (Frisen & Hwang, 2006) beskriver personerna som hamnar i denna kategori som; saknar förmåga och vilja att utforska olika alternativa roller, lever oengagerat, känsla av att sakna mening, isolering som ger upphov till en dåligt psykisk anpassning. Vidare menar han att en negativ lösning av ungdomskrisen leder till ofullständig och splittrad identitet. Om man refererar till mina respondenter så ser man att de inte mår psykiskt bra, har ingen vilja/förmåga att gå i skolan eller lever utan en verklig strävan och medvetenhet för sin framtid. Det nya språk som de inte behärskar, den sociala och kulturella miljön som är ny och obekant kan vara några faktorer som påverkar deras identitet. När frågan "vem är jag" inte får en emotionell och kognitivt tillfredsställande svar uppstår identitetsproblem för individen. Många av dessa ungdomar kommer från kulturkretsar där familjen står för den sociala tryggheten. De förlorar också sin sociala identitet, den självklara platsen i kamratskapet och vardagen i skolan.

Det är ytters vanligt att ensamkommande flyktingbarn drabbas av PTSD(post traumatic stress disorder) posttraumatiska stressyndrom. Ett sjukligt tillstånd, psykiska besvär som uppträder efter extrema upplevelser av olika slag i barnets liv. (Angel & Hjern, 2008). PTSD kan yttra sig efter att den drabbade blivit utsatt för plötsliga och oförutsedda händelser som innebär fara, hot för barnet själv eller någon närstående till henne. Inte minst att barnet plötsligt blir informerat att han ska åka iväg till "ingenstans". Eftersom resans destination ofta är okänd, med oviss tid och oklara besked för barnet när han skickas iväg blir denna separation också en förlust av hans trygga anknytning som han har till sin familj och den sociala miljön som han är en del av. Detta medför svåra påfrestningar för barnet i framtiden. Dessa PTSD-tecken kan man skönja i många sammanhang hos mina respondenter. De pekar ofta på att de inte kan sova på grund av att deras pappa, bror eller granne har blivit mördad och barnet har bevittnat detta. De ser mardrömmar som är knutna till de våldsamheter som de har blivit vittne till. I enlighet med (Angel & Hjern, 2008) uppger mina respondenter att de mår sämst när de tänker på vad de har sett och vad de har upplevt i hemlandet. Dessa sjukdomsframkallande minnen kan dyka upp när och var som helst. De berättar att dessa traumatiska minnen dyker upp i deras drömmar eller när de ligger i sitt rum och tänker. De uppger också att vissa röster eller rörelser utifrån aktiverar minnet av deras tidigare upplevelser. Dessa ungdomar uppger att de inte kan koncentrera sig i skolan och har inlärningssvårigheter. De har även svåra relationskonflikter och drabbas av minnesförluster samt kan inte slappna av, utan alltid är spända och oroliga, vilket stämmer med PTSD-kriterierna, enligt Angel & Hjern, (2008).

Vidare menar (Angel & Hjern, 2008) Dessa förändringar leder till främlingskap inför sig själv och andra vilket ofta bidrar till ångest, depression och suicidtankar.

Sammanfattning

Utifrån de teorier jag använde för att analysera mina ungdomars utsagor ser jag problematiken hos dessa killar som mycket allvarlig. De får en ganska låg KASAM som innebär ohälsa enligt Antonovsky (2005). Man ser också i enlighet med Marcia (Frisen & Hwang, 2006) att dessa killar visar en stark tendens till "identitetsförvirring." Oförmågan att utforska alternativa roller i den nya sociokulturella miljön gör att de hamnar i utanförskape, isolering vilket förstärker deras upplevelser om att de inte hör hemma här och att de inte heller är "hemma".

Det framkommer mycket tydligt att mina respondenter drabbas av PTSD, enligt Angel & Hjern, (2008). De saknar livsglädje, depressioner och ångest är mycket ofta förekommande. Oron att inte träffa sina familjer igen, de våldsamheter och mord de har bevittnat, separationen och förluster präglar deras liv och vardag. För att lindra detta använder de sömntabletter eller antidepressiva mediciner.

9. Slutdiskussion

Utifrån mitt syfte och mina frågeställningar har jag beskrivit och analyserat ensamkommande flyktingbarns situation. Med det menar jag varför dessa barn skickas till Sverige utan någon vårdnadshavare, vilka problem och upplevelser de har i sitt bagage när de kommer till Sverige, hur mottagningen av dessa sker och vilka andra problem och upplevelser som uppstår hos dessa ungdomar i Sverige. Jag har gjort en pilotstudie med två ensamkommande flyktingbarn och själv reflekterat över mina känslor och tankar kring hur det känns att komma till ett nytt land som är helt främmande både socialt och kulturellt. Mina upplevelser som flykting ökar också min förförståelse och förmåga att formulera mina frågor inför intervjuerna som jag skulle utföra med barn/ungdomar. Jag har intervjuat fem ungdomar för min studie vilket jag anser är tillräckligt för att få en uppfattning om ensamkommande flyktingbarns situation och upplevelser i Sverige.

Jag kan bara säga att det inte finns märkbara skillnader mellan upplevelserna av ungdomar i pilotstudier och de ungdomar som har intervjuats av mig.

Utifrån mina respondenters berättelser och tidigare forskning framkommer att det inte är barnens vilja att flytta från sitt hemland, separera från sina föräldrar och ge sig iväg på en resa som är påfrestande och oviss. Det visar sig också att dessa barn och ungdomar inte ger sig

iväg tomhänta, utan de allra flesta har många traumatiska upplevelser med sig genom att de blir vittne till våldsamheter, mord och krig som råder runt omkring dem samt att själva resan är en stor utmaning för de flesta barn. En av mina respondenter uttryckte resan så här: *"Jag följde med en smugglare som inte kunde mitt språk. Varken kunde eller vågade jag säga till honom att jag var hungrig eller tröstig under resan till Sverige. Jag fick mat och vatten när han gav mig."* Därför måste det vara ganska tungt för dem att flytta till en "ny värld". För Sverige är en "ny värld både socialt, kulturellt och tekniskt" i jämförelse med de länder som ensamkommande flyktingbarn kommer ifrån.

Forskning visar att barn som har haft förluster och separationer tenderar att ha svåra levnadsförlopp i sin vuxenålder. (Angel & Hjern, 2008).

Det jag har kommit fram till är att det inte sker omfattande utredningar kring barnet och deras behov inte tillgodoses enligt socialtjänstlagen vid mottagandet i Sverige. Det verkar nödvändigt att dessa barn/ungdomar skulle bemötas mer humant och lagenligt på grund av deras problematiska bakgrund och resan hit. Jag tror att det skulle underlätta för dessa barn och för myndigheterna om barnens behov konstateras av psykolog, läkare när de anländer till Sverige. Detta för att det första mötet med myndigheterna och samhället i Sverige skall väcka positiva känslor, ge styrka till dem och underlätta separationen och hanteringen av tidigare destruktiva upplevelser.

Även om min studie inte är så omfattande finns det mycket parallella slutsatser mellan min studie och tidigare forskning. Det visar sig att barn som blir utsatta för våldsamheter av olika slag, förlorar någon/några av sina närstående och separeras från sin anknytning drabbas av olika sjukdomar och identitetsproblematik.

Utifrån mina respondenters berättelser om hur de lever och upplever sin nya situation kan man skönja tydligt att de lider av PTSD, identitetsproblematik och ohälsa enligt KASAM-kriterierna. De uppger att de mår dåligt på grund av att de inte känner sig hemma här och att de saknar sina föräldrar och att de tidigare traumatiska händelserna dominerar deras vardag och drömmar. De berättar att de får tabletter för att sova och dämpa sin depression. Jag frågade om de har blivit tillfrågade att träffa någon psykolog eller läkare vid ankomsten. Något sådant hade det inte varit tal om i något av fallen.

Jag tror att det skulle påverka ensamkommande flyktingbarns tillvaro ganska mycket om man hade gett adekvat vård och bemötande. Det skulle minska det mänskliga lidandet dessutom skulle samhället i stort vinna på det. Det är också en demokrati fråga hur vi tar hand om ensamkommande flyktingbarn som kommer till Sverige med förhoppningen att ha ett bättre

liv än i sitt land och hur vi behandlar dem. I enlighet med (Angel & Hjern, 2008) tycker jag att det är bättre för barnet att stanna med sina föräldrar trots en hotande fara.

Under studiens gång har jag ökat mina kunskaper om ensamkommande flyktingbarn. Jag vågar säga att ensamkommande flyktingbarn är den mest utsatta gruppen av flyktingar på grund av deras sårbarhet och de erfarenheter de har med sig till Sverige. Sist men inte minst har jag genom denna studie fått möjlighet att reflektera över mina tankar, känslor och upplevelser när jag var ny, som flykting, i Sverige.

9.1 Vidare forskning

Jag tycker att det skulle vara intressant att göra en studie om hur föräldrar, som skickar sina barn till ett annat land med förhoppningen att deras barn ska ha ett tryggt liv, upplever separationen från barnet

Litteraturförteckning

Almgren, Sinikka Ortmark (2003). *Krigsbarns erinran; snäll, lydig och tacksam*. Stockholm.SinOA.

Angel, Birgitta & Hjern, Anders (2008). *Att möta flyktingar*. Poland. Studentlitteratur.

Antonovsky, Aaron (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm. Natur och kultur

Brendler-Lindqvist, Monica (2004). *Att möta de ensamkommande barnen*. Rädda Barnen.

Broberg, Anders; Almqvist, Kerstin & Tjus, Tomas (2005): *Klinisk barnpsykologi*. Falköping. Natur och kultur.

Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. Slovenien. Gleerups Förlag.

DS.(*Departementsserien*) 2004:54. Stockholm.

Frisen, Ann & Hwang, Philip (red) (2006). *Ungdomar och identitet*. Stockholm. Natur och Kultur.

Kvale, Stenar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur.

Lagnebro, Lillemor (1994). *Finska krigsbarn*. UmU Tryckeri.

Rädda Barnen, (Våren(rapport) 1988).

SoS-rapport 1994:47

SOU (*statens offentliga utredningar*). 2003:51.

Svenning, Conny (2003). *Metodboken*. Eslöv. Lorentz förlag.

SFS-svensk författningssamling www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3910 (2009-03-29).

Trost, Jan (2002). *Att skriva uppsats med akribi*. Lund. Studentlitteratur.

Widerberg, S (Red) (2004): *Ge mig hopp, ge mig liv*. Stockholm. Författares Bokmaskin.

www.unhcr.se

www.notisum.se

www.unicef.se

www.vr.se

www.bo.se (barnsombudsmannen).

www.migrationsverket.se

www.migrationsverket.se (2009-03-27).

: